

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Postoj učitelů k aktuálním trendům užívání návykových látek mezi žáky na 2. stupni ZŠ

Vypracovala: Aneta Pixová
Vedoucí práce: Mgr. Lukáš Laibrt

České Budějovice 2024

Prohlášení

Prohlašuji,

že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích dne 3. července 2024

.....

Aneta Pixová

Poděkování

Mé poděkování patří především vedoucímu této bakalářské práce Mgr. Lukášovi Laibrtovi za ochotu a rady, které pro mě v průběhu psaní byly důležitou oporou. Také děkuji všem respondentům, kteří se zúčastnili výzkumu a v neposlední řadě své rodině, která mě během celého studia podporovala.

Abstrakt

Tato bakalářská práce se věnuje aktuálním trendům mezi návykovými látkami a jejich užívání žáky na 2. stupni základních škol. Skládá se ze dvou částí. Teoretické a praktické. Cílem teoretické části je zjistit informace o těchto aktuálních trendech. Konkrétně se jedná o zahřívání a žvýkací tabák, nikotinové sáčky, elektronické cigarety, kratom a HHC. Zjišťuje, jaká rizika se s nimi pojí a zaměřuje se na jejich užívání dětmi a mladistvými. Také popisuje obecné informace o návykových látkách. Zmíněná je také závislost. Praktická část obsahuje pět rozhovorů s učiteli 2. stupně základních škol. Cílem této části práce je zjistit, jaké jsou postoje a informovanost učitelů ohledně užívání návykových látek u žáků 2. stupně, dále s jakými z aktuálních trendů mezi návykovými látkami se u nich setkali, a jakým způsobem s problematikou sami pracují.

Klíčová slova: návykové látky; aktuální trendy; závislost; učitelé; žáci

Abstract

This bachelor's thesis is devoted to current trends among addictive substances and their use by pupils of lower-secondary schools. The thesis consists of two parts. Theoretical and practical. The aim of the theoretical part is to find out information about these current trends, specifically heated and chewing tobacco, nicotine pouches, electronic cigarettes, kratom, and HHC. The thesis finds out what health risks are associated with their use and their use by children and teenagers. It also describes general information about addictive substances. Addiction is mentioned as well. The practical part contains five interviews with teachers of lower-secondary schools. The aim of this part of the thesis is to find out their attitudes about this problem and the awareness of teachers about the use of addictive substances by pupils of the lower-secondary schools, as well as which of the current trends in addictive substances they have encountered among pupils, and how they work with this issue themselves.

Key words: addictive substances; current trends; addiction; teachers; pupils

Obsah

ÚVOD	8
1 NÁVYKOVÉ LÁTKY.....	9
1.1 Dělení návykových látek.....	9
1.2 Faktory zvyšující pravděpodobnost užívání návykových látek u dětí a mladistvých	10
1.3 Příznaky užívání návykových látek u dětí a mladistvých	11
1.4 Příčiny užívání návykových látek	12
1.5 Učitelé a užívání návykových látek u žáků	12
2 ZÁVISLOST NA NÁVYKOVÝCH LÁTKÁCH	14
2.1 Závislost na návykových látkách u dětí a mladistvých	14
2.2 Abstinenční syndrom	15
2.3 Léčba závislosti na návykových látkách.....	15
3 AKTUÁLNÍ TRENDY MEZI NÁVYKOVÝMI LÁTKAMI	17
3.1 Tabák.....	17
3.1.1 Zahříváný tabák	19
3.1.2 Žvýkácí tabák.....	20
3.2 Nikotin	20
3.2.1 Nikotinové sáčky	21
3.3 Elektronické cigarety.....	23
3.4 Kratom.....	25
3.5 Konopné drogy	27
3.5.2 HHC.....	28
4 VÝZKUMNÁ ČÁST	31
4.1 Cíl výzkumu	31
4.2 Výzkumné otázky	31
4.3 Výzkumná metoda	31

4.4 Výzkumný soubor.....	32
4.5 Analýza dat.....	32
5 ROZHOVORY.....	34
5.1 Rozhovor č. 1.....	34
5.2 Rozhovor č. 2.....	35
5.3 Rozhovor č.3.....	37
5.4 Rozhovor č.4.....	38
5.5 Rozhovor č. 5.....	39
6 VÝSLEDKY VÝZKUMU.....	41
6.1 Výzkumná otázka č. 1.....	41
6.2 Výzkumná otázka č.2.....	43
6.3 Výzkumná otázka č. 3.....	45
6.4 Výzkumná otázka č. 4.....	48
ZÁVĚR.....	51
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	53
Tištěné zdroje.....	53
Internetové zdroje.....	53
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	59
SEZNAM PŘÍLOH.....	60
Příloha č. 1.....	60

ÚVOD

V dnešní době jsou návykové látky velkým tématem. Jejich užívání, i přes veškerá známá či neznámá rizika a nebezpečí, láká nejen dospělé ale i děti a mladistvé v období dospívání. Čím dál častěji se objevují případy užívání návykových látek dětmi na základních školách, což je problém, se kterým se setkávají i učitelé. Ať už osobně či prostřednictvím médií jsme v posledních letech mohli zaznamenat nárůst nových návykových látek, které lze velmi často vidět právě u dětí a mladistvých. Jsou jimi například elektronické cigarety, nikotinové sáčky, kratom, různé tabákové produkty či výrobky s obsahem HHC.

Právě na tyto návykové látky se bakalářská práce zaměří. Teoretická část bude obsahovat obecné informace o návykových látkách jako například jejich dělení či příčiny a příznaky užívání. Dále bude popsána závislost, která se s užíváním úzce pojí. V dalších kapitolách se budu věnovat jednotlivým trendům mezi návykovými látkami. Konkrétně tedy elektronickým cigaretám, nikotinovým sáčkům, zahřivanému a žvýkacímu tabáku, kratomu a HHC. Zaměřím se na jejich popis, případná nebezpečí spjatá s jejich užíváním a na jejich užívání dětmi a mladistvými.

V praktické části bude představeno celkem pět rozhovorů s učiteli základních škol. Cílem výzkumu bude zjistit jejich postoje a informovanost ohledně celé této problematiky, poté s jakými z aktuálně oblíbených návykových látek se u žáků setkali, a jakým způsobem s problematikou sami pracují. Budu se tedy dotazovat na jejich názory, postoje či zkušenosti ohledně užívání návykových látek u žáků.

1 NÁVYKOVÉ LÁTKY

Šance dětem (n.d.) uvádí, že návyková látka je „jakákoliv legální či nelegální látka, která povzbuzuje návyk a může na ni vzniknout závislost.“

„Návykové látky provázejí lidskou civilizaci od jejích počátků; v moderních společnostech se jejich užívání stalo součástí životního stylu, jsou předmětem obchodování na legálních a nelegálních trzích a předmětem veřejnozdravotních a drogových politik“ (Mravčík et al., 2019, s. 21).

Potkáváme se s nimi všude kolem nás a jejich užívání je problém, který postihuje celý svět. Mezi nejčastěji užívané se řadí kokain, extáze, alkohol, tabák, konopí, léky, opiáty a další. Typické je, že po požití návykových látek dochází k určitým změnám, které se týkají prožívání, myšlení, cítění a chování. Nepůsobí však všechny stejně. Zatímco některé dokážou člověka nabudit, další mají naopak tlumící účinky, či dokonce způsobují halucinace (Státní zdravotní ústav, 2024a).

1.1 Dělení návykových látek

Existují různá kritéria pro jejich dělení. Dle Zábranského (2003) se z pohledu jejich složení a působení rozdělují na:

- halucinogenní
- tlumivé
- stimulační

Halucinogenní jsou například LSD, extáze a konopné drogy jako hašiš nebo marihuana. Za tlumivé se považují opiáty, kterými jsou konkrétně heroin, morfin a další. Do stimulačních se ku příkladu řadí kokain, crack a pervitin (Zábranský, 2003).

Státní zdravotní ústav (2024a) dále uvádí dělení dle jejich původu na:

- přírodní
- syntetické

Do přírodních patří například konopné produkty, psychoaktivní houby jako lysohlávky a také opium. Syntetické jsou poté pervitin, extáze, různé těkavé látky jako rozpouštědla a další (Zábranský, 2003).

Dále je možné návykové látky rozdělit z hlediska legislativy konkrétního státu na (Státní zdravotní ústav, 2024a):

- nelegální
- legální

Do legálních se řadí například produkty z tabáku nebo alkohol. Jejich dostupnost je snadná, a i přes to, že jsou nebezpečné, tak je společnost akceptuje. Dle zákona je však zakázán jejich prodej osobám mladším 18 let. Nelegální drogy jsou poté kokain, hašiš, heroin a pervitin (Státní zdravotní ústav, 2024a).

Hála (2015) také uvádí dělení na:

- měkké drogy
- tvrdé drogy

Za tvrdé drogy se považují opiáty jako kokain a heroin. Jsou velmi návykové a představují nebezpečí. Měkké drogy, kterými jsou například alkohol, tabák a marihuana, jsou rozšířené daleko více a ačkoli jejich užívání nepřináší až taková rizika ve srovnání s tvrdými drogami, nelze je brát jako bezpečné, jelikož si na nich lze taktéž vybudovat návyk (Hála, 2015).

1.2 Faktory zvyšující pravděpodobnost užívání návykových látek u dětí a mladistvých

Nešpor (2001) uvádí některé rizikové faktory, které mohou přispět k rozvoji problémů s návykovými látkami u dětí a mladistvých. V jejich případě se konkrétně jedná o:

- dědičnost
- osobnost daného jedince
- rodinu
- školu

- společnost a prostředí, kterým se jedinec obklopuje
- vrstevníky

V rámci dědičnosti hraje roli u dítěte či mladistvého i minulost rodinných příslušníků. Pokud totiž někdo z nich míval problémy s užíváním návykových látek, je zde větší pravděpodobnost vzniku stejných problémů i u něj. Co se týče osobnosti daného jedince, tak se zde setkáváme s velkým množstvím rizikových faktorů. Patří mezi ně například neschopnost zvládat psychickou zátěž, problémy s navazováním kontaktu či nezvládnutí neúspěchu. Rodina, kterou se děti či mladiství obklopují, má kolikrát větší vliv než samotná dědičnost. Promítnout se zde může nedostatečná péče o dítě, hádky mezi rodiči, nebo pokud si dítě k rodině nevytvoří dostatečně silné pouto. Rizikem je i zneužívání a uplatňování násilí. Ve škole může činit velký problém například poměrně snadný přístup k látkám. Ne všechny školy také provádí prevenci, a pokud ano, tak ne vždy je dostatečně interaktivní na to, aby se do ní žáci zapojovali. U vrstevníků se také můžeme potkat s velkým množstvím případných problémů. Jedním z nich je, že v některých případech mají na jedince větší vliv než rodiče. Dále mohou mít mezi sebou sklony k ponižování a šikaně. Vrstevníci se mohou i vzájemně lákat ke kouření, braní drog či k pití alkoholu. Co se týče společnosti, tak ta riziko užívání u dítěte či mladistvého zvyšuje hned v několika oblastech. Může být například v okolí snadná dostupnost drog, vysoká kriminalita či gangy obchodující s drogami. Vliv může mít i špatná sociální a zdravotní péče nebo obklopování se společnostmi, která nenabízí vhodné alternativy trávení volného času (Nešpor, 2001).

1.3 Příznaky užívání návykových látek u dětí a mladistvých

Existuje řada příznaků, které vedou k odhalení špatného a nebezpečného užívání návykových látek u dětí a mladistvých. Vážná situace nastává ve chvíli, kdy se jich objeví více najednou, avšak je důležité nic nezanedbat ani v případě, kdy dojde k zaznamenání byť pouze jednoho. Prvním příznakem je nalezení konkrétních návykových látek či předmětů, které slouží k jejich užívání. Může se jednat například o různé jehly nebo pomůcky k balení cigaret. Dalším varovným signálem je přerušování kontaktu s přáteli, stranění se od okolí a navázání kontaktu se staršími kamarády (Nešpor et al., [1996]).

Upozornit by nás také mělo, když dítě začne obhajovat návykové látky a jejich zneužívání. Podezřelý může být i viditelné zhoršení péče o vzhled a v neposlední řadě zhoršení ve škole, a to z hlediska chování, známek a zameškaných hodin. Dále nás může upozornit nezáměr o hodnotné záliby, špatná paměť, lhaní a problémy typu krádeží (Nešpor et al., [1996]).

1.4 Příčiny užívání návykových látek

Důvodů, proč lidé užívají návykové látky, může být hned několik. Často se jedná o zvědavost a sociální nátlak. V tomto případě jsou ohroženi především dopívající a to konkrétně z důvodu velkého tlaku, který přichází ze strany vrstevníků. Dalším důvodem zneužívání návykových látek je, aby se lidé cítili dobře. Mají totiž schopnost vyvolávat potěšení. Následně však přichází i další účinky, které se liší na základě toho, jaká konkrétní droga byla požitá. Dále si návykovými látkami dopomáhají například lidé, kteří trpí sociální úzkostí či depresí. S jejich pomocí se totiž cítí lépe. Lidé mohou s užíváním začít například také za účelem zlepšení sportovních výkonů nebo kvůli potřebě se lépe soustředit (Nida, 2024). Další příčinou pro zkoušení užívání návykových látek je například i nuda (Nešpor & Csémy, 1997).

1.5 Učitelé a užívání návykových látek u žáků

Každý žák, který užívá návykovou látku, bude potřebovat odlišný přístup. Nejprve je důležité zjistit veškerá možná fakta týkající se jeho života. Tedy o rodinné situaci, o vztazích mezi kamarády, o jeho povaze či zdraví. Dobré je zjistit i to, od koho by si žák mohl nejpravděpodobněji nechat poradit. Podezření u učitele vzniká ve chvíli, kdy se žák začne chovat jinak, než tomu bylo doposud. Může se jednat ku příkladu o změnu výkonů, osobnosti, zájmů nebo i vzhledu. Jelikož samotné požívání drog bývá uskutečňováno mimo školní prostředí, tak lze očima učitele zaznamenat spíše jen ty změny, které užití doprovází. Rozdíl je také v tom, jaký typ drogy žák požije. Některé vyvolávají stav nadšení a některé mají naopak za následek ztrátu zájmu. Může dojít také ke kombinaci látek s různými účinky. Dále je zde otázka, jak dlouho a jak pravidelně žák látky užívá. Učitel by každopádně měl problém začít co nejdříve řešit a zbytečně ho neodkládat. Také je

povinen informaci sdělit rodičům, a měl by být připraven i na jejich nepřívětivou reakci (Riesel, 1999).

2 ZÁVISLOST NA NÁVYKOVÝCH LÁTKÁCH

Závislost se dá charakterizovat jako souhrn různých projevů dostavujících se po opakujícím se požívání návykových látek (Preslová, 2012).

Závislost „vzniká v důsledku vzájemného působení různých systémů. Tyto systémy se mohou týkat jednotlivce (jeho psychika, tělesná odolnost), rodiny, vrstevníků, školy, širší společnosti (např. dostupnost drog a vztah k nim), sdělovacích prostředků a dokonce i životního prostředí.“ (Nešpor et al., [1996], s.17) Nešpor (2011) mezi příznaky závislosti uvádí:

- velkou potřebu užití nebo craving (v překladu bažení, jedná se o nutkavý pocit návykovou látku požit)
- sníženou schopnost se ovládat
- tělesné stavy spojené odvykáním
- opomíjení různých zájmů
- zvýšení tolerance vůči návykovým látkám
- kontinuitu užívání látek i přes prokazatelné negativní důsledky, které jsou s nimi spojené

Dalším znakem je například nutnost navyšování dávky užívané látky nebo zdravotní potíže, které užívání doprovázejí (Záchranný kruh, n.d.).

2.1 Závislost na návykových látkách u dětí a mladistvých

U dětí a dospívajících se závislost vyvine v mnohem kratším časovém úseku, než tomu je u dospělých jedinců. Je u nich také větší pravděpodobnost otravy vzhledem k jejich menší toleranci. Po požití návykových látek mohou mít sklony k rizikovějšímu chování a odráží se zde i menší zkušenost. Dále zkoušejí i užívat více látek najednou, což také může vést ke způsobení otravy či jiných potíží (Nešpor, 2011).

2.2 Abstinenční syndrom

Národní zdravotnický informační portál (2024) uvádí, že pojem abstinenční syndrom vyjadřuje projevy, které se dostaví po tom, co závislý jedinec buď úplně vysadí, nebo zmenší množství užívané návykové látky, na které je zvyklý. Projevit se může různě. Jeho znaky se liší na základě toho, o jakou látku se konkrétně jedná. Dají se však rozdělit do skupin duševních a tělesných příznaků. Mezi duševní patří (Národní zdravotnický informační portál, 2024):

- stavy úzkosti
- pocit neklidu
- problémy se spánkem
- pokles nálady a další

Mezi tělesné patří (Národní zdravotnický informační portál, 2024):

- střevní problémy
- bolest v oblasti hlavy
- pocit na zvracení
- silný tlukot srdce a další

2.3 Léčba závislosti na návykových látkách

Léčba závislosti na návykových látkách může být uskutečňována například pomocí léků, poradenství či terapie. V případech, kdy se lidé potýkají se závislostí na jiných drogách než alkoholu, se navštěvují kontaktní centra, která poskytují nízkoprahové služby, aby pomoc byla dostatečně přístupná. Pro pomoc by si do takových center měli přijít lidé, kteří se chtějí léčit, nebo kteří se rozhodli zmírnit nebezpečí, která se s užíváním pojí. Léčbu lze dělit na pobytovou a ambulantní. Pobytová bývá uskutečňována prostřednictvím terapeutické komunity nebo dále také v léčebnách psychiatrie. Ambulantní léčba spočívá v tom, že závislý navštěvuje různě často zařízení, která nabízejí léčbu. Jak dlouho se léčí závisí na druhu konkrétního programu. Další možností je léčba v denním stacionáři, kde jsou například skupinové terapie a poradenství. Tam závislý člověk pobývá velkou část svého dne a řeší zde své problémy (Preslová, 2021).

Po skončení programu se odebere domů a pokouší se dále o abstinenci v prostředí, na které je zvyklý (Preslová, 2021).

3 AKTUÁLNÍ TRENDY MEZI NÁVYKOVÝMI LÁTKAMI

V poslední době bylo všude kolem nás možné zaznamenat, že se v oblasti návykových látek rozmohly nové trendy.

U dětí a mladistvých se velmi často setkáváme se závislostí na nikotinu. Nejde už však tolik o klasické cigarety. Objevily se totiž nové trendy. Jedná se o elektronické cigarety, nikotinové sáčky a zahříváný tabák (Hudečková, 2023). Největší popularitu si u mladistvých získaly elektronické cigarety a nikotinové sáčky (Gričová, 2023). Někteří lidé se nesprávně domnívají, že ve srovnání s klasickými cigaretami jsou tyto alternativy v podstatě zdravé (Kroc, 2023). Jsou možná méně škodlivé, ale nejsou známá jejich dlouhodobá zdravotní rizika (Gričová, 2023).

V České republice je proti těmto látkám nedostatečná prevence. Dále zde představuje svou roli také marketing těchto látek, který podporují například i influenceři, kteří mohou mít na děti a mladistvé vliv. Problémem je také jejich snadná dostupnost (Kroc, 2023).

Dalšími často skloňovanými návykovými látkami jsou dnes kratom, HHC a žvýkácí tabák. Tyto aktuální trendy budou podrobněji rozebrány v následujících podkapitolách.

3.1 Tabák

Vavrinčiková (2012) uvádí, že „kouření tabáku a z něho vyplývající nikotinová závislost je bezesporu jednou z nejrozšířenějších drogových závislostí v České republice.“ (s.7)

Jedná se o rostlinu, která má sice více druhů, ale ty, které se využívají ke kouření, se konkrétně nazývají *Nicotiana rustica* a *Nicotiana tabacum* (Společnost pro léčbu závislosti na tabáku, n.d.). V Evropě je k sehnání od roku 1512. Setkáváme se s ním v podobě cigaret, šňupacího tabáku, doutníků a tabáku do dýmek (Nešpor et al., [1996]). Kouření je nejčastější způsob jeho požívání a přispívá ke vzniku srdečních, dýchacích a nádorových onemocnění (Vavrinčiková, 2012).

Nešpor et al. ([1996]) zmiňuje, že užívání tabáku s sebou nese určité tělesné účinky. U lidí, kteří s kouřením začínají, bývají běžné například:

- problémy s nevolností
- bledost
- horší nálada
- problémy s bolestí hlavy.

Dále přichází změna barvy prstů, kašel, menší fyzická výkonnost či problémy s bolestí břicha a se srdcem. Také neblahým způsobem působí na pleť, která začne dříve stárnout (Nešpor et al., [1996]).

Rizika kouření

Kouření s sebou přináší velké množství rizik. Jedním z největších je, že zvyšuje nebezpečí vzniku zhoubných nádorů (Nešpor et al., [1996]). Riesel (1999) uvádí, že může také dojít například ke:

- chronickému zánětu průdušek
- problémům s cévami a srdcem
- nemocím v oblasti zažívacího ústrojí

Nemours Kids Health (2023) dále uvádí rizika jako:

- vznik vředů
- problémy při pokusech o početí dítěte
- vady zraku
- vznik cukrovky
- oslabení kostí a další

Kouř je ze zdravotního hlediska velmi škodlivý bez ohledu na to, zda se jedná o kouření tabákových cigaret, dýmek či doutníků. Ukrývá v sobě několik tisíc různých látek, které mohou být i karcinogenní a toxické (Králíková,2021).

3.1.1 Zahřívání tabák

Zahřívání tabák je populací čím dál oblíbenější. V České republice je k sehnání od roku 2017, ale například v Japonsku či Itálii byl dostupný již o 3 roky dříve. Jeho uživatelé bývají kuřáci klasických cigaret a užívají ho, jelikož ho považují za méně škodlivou variantu. To však odborníci nepotvrzují (Česká pneumologická a ftizeologická společnost, 2023).

European Lung Foundation (2020) uvádí, že:

„Zahřívání tabákové výrobky a bezkouřové tabákové výrobky jsou elektronická zařízení, která na rozdíl od e-cigaret obsahují tabák. Tabák se zahřívá na vysokou teplotu, aniž by se musel zapálit, a vzniklý kouř se inhaluje. Tyto výrobky obsahují nikotin, přísady a často mají příchutě. V současné době neexistují důkazy, že by tyto výrobky byly méně škodlivé než tradiční cigarety. Ve skutečnosti zahřívání tabákové výrobky obsahují více než 20 škodlivých chemikálií ve vyšším množství než tradiční cigarety. Míra škodlivosti těchto chemikálií je vyšší než u e-cigaret. V zahřívání tabákových výrobcích byla prokázána přítomnost chemických látek, které mohou být toxické, zdraví škodlivé a které se v běžných cigaretách nevyskytují.“ (s. 3-4)

Podle plicních lékařů představuje ze zdravotního hlediska zahřívání tabák podobné nebezpečí jako ten klasický. I zahříváním tabákem do sebe totiž člověk dostává rakovinotvorné látky a další částice, které ničí plicní tkáň. Nikotin a dehet, který je obsažen v zahřívání tabáku, je svým množstvím srovnatelný s klasickými cigaretami (Klézl, 2023). Není známo, jaké následky může mít jeho dlouhodobé užívání (Fakultní nemocnice Olomouc, 2022).

Zahřívání tabák v České republice

Podle směrnice Evropské unie je na území České republiky od konce října roku 2023 zakázáno prodávání ochucených zahřívání tabákových výrobků. Určení výrobci dále přináší nové produkty, které ale tentokrát tabák neobsahují. Už kdysi byl státem zakázán

prodej ochucených běžných cigaret a tabáku s příchutěmi. Ten sloužil k ručnímu balení. Jedna z důležitých příčin celého zákazu je rostoucí oblíbenost těchto výrobků. Ta má spojitost s tím, že je někteří lidé nevnímají jejich škodlivost (iDNES & ČTK, 2023).

3.1.2 Žvýkáci tabák

Existují také produkty z tabáku, které je možné užívat žvýkáním v ústech. Fungují na principu uvolňování látky nikotin. Ten se dostane prostřednictvím dásní do krevního oběhu. Jeho užívání je spjaté se zvýšenou produkcí slin a má souvislost s rizikem vzniku srdečních chorob, nádorů či nemocí ústní dutiny (European Lung Foundation, 2020).

Žvýkáci tabák se v období posledních let stal oblíbeným u dětí a mladistvých. Množství nikotinu, které do sebe člověk dostane po půl hodině žvýkání tabáku, je srovnatelné s vykouřením zhruba 3 běžných cigaret. Některé školy dokonce uvádějí, že s tímto trendem mezi žáky mají zkušenost. Nepřichytí je sice konkrétně při žvýkání, ale nalézají vyžvýkaný tabák. Jeho užívání je časté například během týmových sportů (Novotná, 2022).

3.2 Nikotin

Nikotin je název pro látku, která je obsažena v tabáku a zapříčiňuje tělesnou závislost (Králíková, 2021). Jde o tekutinu, která nemá žádnou barvu, chuť ani vůni. Má špatný vliv na nervový systém a srdce. Způsobuje například vyšší tlak, zrychlení srdečního tepu a stahování cév. V případě pravidelného požívání nikotinu hrozí vybudování závislosti. Když už takový případ nastane, tak přicházejí velmi rychle abstinčních příznaky, které mají podobu tenzí, nutkavých myšlenek na nikotinový výrobek, problémů s koncentrací, změn nálad nebo většího apetitu (Kulhánek, 2023).

Nemours Kids Health (2024a) uvádí, že nikotin bývá často požíván během kouření:

- běžných cigaret
- doutníků
- fajfek
- vaporizérů

- dýmek

Lze ho ale užít také vložením kousku tabáku do úst, kdy se nikotin vstřebává přes sliznici dutiny ústní. Setkáváme se i s jeho požitím nosem (Nemours Kids Health, 2024a).

U závislosti na nikotinu hraje roli to, jak velkou dávku člověk užívá, a jak rychle se látka dokáže absorbovat. Čím větší rychlost absorbování je, tím větší vzniká závislost. Rychlým tempem se ku příkladu vstřebává nikotin z určitých elektronických cigaret, zahřívaného tabáku a z běžných cigaret. U těch se dostane do mozku dokonce po prvních 6-10 vteřinách. Velké procento kuřáků, konkrétně 80-90%, má na něm vybudovanou závislost. Může dojít také k otravě nikotinem, která se projevuje pocity nevolnosti, zvracením, zrychlením srdečního tepu nebo celkovým selháním. Konkrétně kouřením však k otravě nemůže dojít už jenom z důvodu, že rané projevy otravy znemožní užití další dávky (Králíková, 2021). Dle Kulhánka (2023) může k otravě dojít také v případech polknutí nikotinového sáčku, nebo když jsou požity ve větším množství.

Nikotin u dětí a mladistvých

U dětí a mladistvých požívajících nikotin je zde riziko poškození mozku, který se u nich stále ještě vyvíjí. Může pro ně následně být například složitější učit se novou látku či udržet pozornost. Je u nich zároveň daleko větší pravděpodobnost vzniku závislosti, než je tomu u dospělých jedinců. Nikotin u mladistvých bývá také spojován s možným vznikem úzkostí či depresí. Dle některých studií dokonce snadněji sklouznou k alkoholu. Můžou také chtít zkusit například marihuanu, heroin a další (Nemours Kids Health, 2023).

3.2.1 Nikotinové sáčky

Podle Kulhánka et al. (2022):

„Nikotinové sáčky bez obsahu tabáku jsou novým fenoménem nejen v ČR, ale v rámci celé Evropské unie i mimo ni. Představují novou kategorii výrobků, které neobsahují tabák, ale nikotin (a další aditiva) napuštěný v celulóзовých vláknech. Společně

s elektronickými cigaretami a zahříváním tabákem tvoří portfolio nových produktů, které tabákový průmysl postupně uvádí na trh.“ (s. 28)

Mají podobu sáčků bílé barvy a uvnitř se nachází světlý prášek. Ten obsahuje například látky, pomocí kterých dochází k postupnému uvolnění nikotinu, nebo díky kterým jsou sáčky trvanlivé. Jeden sáček v sobě ukrývá nikotin v dávce od 2 do 50 miligramů. V těch silnějších ho lze tím pádem najít několikanásobně více než u jedné klasické cigarety. Sáčky se užívají přibližně 5-15 minut tím způsobem, že se vloží do prostoru mezi dásní a rtem, nechají se v daném časovém intervalu působit, a nikotin se poté i se slinami postupně uvolňuje. Dále dojde k absorbování pomocí sliznice dutiny ústní do mozku a krevního oběhu. Jelikož jsou sáčky určeny pouze pro jednorázové použití, tak se následně zlikvidují. Jsou snadno dostupné v různých maloobchodech jako jsou večerky, trafiky nebo specializované obchody s tabákem (Kulhánek, 2023).

Nikotinové sáčky u dětí a mladistvých

Nikotinové sáčky se staly především hitem mezi dětmi a mladistvými. Příčin, kvůli kterým tomu tak je, je mnoho. Velkou roli zde hraje například propagace či reklama. Tyto produkty vykresluje jako zábavu. Na internetových reklamách děti zaujme například užití slangu, kterým mladiství běžně mluví. Sáčky také propagují různí influenceři, které děti vnímají jako své idoly. Dalším lákadlem jsou příchutě. Konkrétně tedy ty, které napodobují chuť různých sladkostí. Zásadním důvodem pro užívání je i nátlak ze strany vrstevníků, kdy má dítě snahu následovat ostatní. Může je vábit také povzbuzení nebo uvolnění, které jim nikotin působí. Nevýhodou při snaze rozpoznání užívání nikotinových sáčků u dítěte rodiči a učiteli je to, že sáčky nemají žádný zápach a jejich užívání tím pádem není snadno rozpoznatelné (Kulhánek, 2023).

Nikotinové sáčky v České republice

Poté, co se v České republice objevily nikotinové sáčky na trhu, nebyly žádným způsobem usměrňované. Nemohla na ně být uplatněna legislativa pro tabákové výrobky, jelikož v sobě žádný neobsahují. Roku 2023 však vstoupila v platnost vyhláška, která určila, jaké množství nikotinu může jeden sáček maximálně obsahovat. Konkrétně

se jedná o 12 miligramů. Zakázané jsou také například určité příchutě a jejich prodej nesmí proběhnout u osob, které nedovršily osmnáctý rok věku (Kulhánek, 2023).

3.3 Elektronické cigarety

Elektronické cigarety se jinak nazývají „vaporizéry“ a jedná se o zařízení, která pomocí zahřívání tekutiny zvané e-liquid vyrábí směsici částic pevného a kapalného skupenství. Taková směs poté připomíná kouř. Vaporizér je tvořen třemi částmi. První z nich je elektrická baterie, další je atomizér sloužící k tomu, aby se odpařila náplň (a má zároveň vliv na chuť) a poslední je patrona, ve které se samotná náplň nachází. Ta v sobě ukrývá několik látek jako například nikotin, aromata, glycerol, v malém množství vodu či propylenglykol, který dokáže být ve větším množství příčinou otravy (Hřivnáčová, n.d.). Další látkou, kterou elektronické cigarety obsahují, a zároveň je pro člověka špatná, je nitrosamin. Ačkoli se této látky v e-cigaretě tolik nevyskytuje, může být i tak rakovinotvorná (Valach, 2023).

Množství nikotinu v náplních se liší. Jsou dostupné například e-cigarety s obsahem 3-6 miligramů nikotinu, což odpovídá 1-5 vykouřeným klasickým cigaretám denně. Existují však také ty s obsahem 24 miligramů nikotinu. Ty odpovídají zhruba 35 vykouřeným cigaretám za jeden den. Oproti běžným cigaretám jsou sice ty elektronické díky nižšímu počtu škodlivin méně nebezpečné, ale i přes to stále obsahují nikotin. Co se týče účinků, tak ty jsou z hlediska dlouhotrvajícího užívání neznámé (Hřivnáčová, n.d.).

Zdravotní rizika vapování

Nemours Kids Health (2024b) uvádí, že mezi rizika, které užívání elektronických cigaret přináší, patří například:

- možnost vzniku závislosti (a to z důvodu obsahu návykového nikotinu)
- stavy úzkostí a deprese (spojené s užíváním nikotinu)
- vdechování karcinogenů
- náklonnost k tomu stát se kuřákem (zejména u mladých lidí, kteří vapují, jelikož je u nich větší riziko, že začnou s kouřením klasických cigaret)

- problémy s plírcemi

Podle hygieniků je možné se e-cigaretami kvůli vysokému množství nikotinu předávkovat (Šindlerová, 2023). Existují sice i takové, které nikotin neobsahují, ale jsou také škodlivé, jelikož je u nich riziko poškození cév (Kilián, 2019).

Elektronické cigarety u dětí a mladistvých

Počet dětí, které užívají e-cigarety, roste čím dál více (Hájková & Faltová, 2023). Staly se mezi nimi populární po celém světě. U nás je běžné, že dítě získá svou první zkušenost s elektronickou cigaretou v rozmezí 12-14 let. Jejich užívání dětmi je rozdílné od užívání dospělých, jelikož pro mladistvé e-cigarety představují spíše určitý trend. Nalákat je mohou i triky, které se s nimi dají provádět, jako například vydechování kouře v různých tvarech. To je trendem zejména na sociálních sítích. Dalším z lákadel jsou dostupné příchutě. Dětem a mladistvým však elektronické cigarety ani její součásti nesmí být prodány, a to ani přes internet, ani v obchodech (Kulhánek, 2019). Přesto si je mohou pořídit například ve večerkách nebo v automatech, které ne vždy mají nějaké omezení, a tudíž je lze zakoupit i bez doložení občanského průkazu. Konkrétně jednorázové e-cigarety užívají často i děti, a to i na území škol (Šindlerová, 2023). Problémem je jejich vlivný marketing, který podporují tvůrci na sociálních sítích (Kroc, 2023).

Vlasáková (2023) uvádí, že „v negativním dopadu e-cigaret na mladý organismus hrají velkou roli těžké kovy, nikotin a aroma. Těžké kovy jako kobalt, nikl a olovo, které se uvolňují často už při nažhavení elektronické spirálky, se dlouhodobě usazují v našem organismu a poškozují různé orgány.“

Podle Nemours Kids Health (2024b) do zámeck, které by mohly napovědět ohledně užívání elektronických cigaret u dětí, patří:

- zdravotní problémy, kterými může být například kašel či sípání
- nalézání částí vaporizéru
- zaznamenání různých vůní u dětí (může se jednat o ovocné či sladké)

Elektronické cigarety v České republice

E-cigarety jsou na území České republiky regulovány. Je kontrolována jejich výroba, import či rozšiřování. Není možné e-cigaretu prodat osobě, která není plnoletá. Toto věkové omezení platí i pro prodej různých částí, které k e-cigaretě patří (Kulhánek, 2019).

3.4 Kratom

Poslední dobou bylo možné se setkat s propagací kratomu (Institut moderní výživy, 2021). Jedná se o látku, která dokáže měnit duševní procesy. Pochází ze stromu, který se rovněž nazývá Kratom, a vyskytuje se v Jihovýchodní Asii. Konkrétně se s ním lze setkat například v Thajsku či na Filipínách. Známy je především v podobě tmavého prášku zelené barvy, který se vyrábí drcením sušených listů. Obsahuje i látky, které používají lékaři například k úlevě od chronických bolestí (Prevcentrum, 2024a).

Užívání a účinky kratomu

Možných způsobů, kterými je kratom konzumován, je hned několik. Nejoblíbenější metodou je nasypat ho do úst a následně zapít. Často se také nechává rozpustit v nápoji. Lze ho připravit i v podobě čaje, který se vaří zhruba 4 hodiny lehce pod bodem varu (Česko-slovenská asociace za kratom, n.d.).

Jeho účinky závisí od toho, v jaké dávce je konzumován, o jakou odrůdu se jedná, kolik v sobě ukrývá účinných látek, či jakou má konkrétní uživatel toleranci (Institut moderní výživy, 2021).

V případě, kdy je kratom užit v dávce maximálně 5 gramů, se jeho účinky podobají kokainu. To u daného člověka znamená větší přívál energie, lepší soustředěnost a pocit euforie. Právě díky zlepšené koncentraci je populární mezi studenty. Doba trvání účinků u této menší dávky bývá 1-1,5 hod a je možné, že se u ní dostaví pocit nevolnosti, svrbění na kůži, rychlé srdeční bušení či nechut k jídlu. U dlouhotrvajícího užívání dochází k ubývání tělesné hmotnosti a stálému pocitu únavy. V případě, že se dávka pohybuje v rozmezí 10-15 gramů, dochází k účinkům sedativním, mezi které patří pocit ospalosti

a uvolnění. Účinky této dávky mohou trvat třeba i 5 hodin a člověk po ní může cítit zmatenost, přílišné pocení či zácpu (Prevcentrum, 2024a). Když dojde ke konzumaci dávky nad 15 gramů, tak přichází stav zvaný stupor, při kterém člověk nedokáže vykonat jakýkoli pohyb, má utlumené reakce a mohou přijít například i pocity nevolnosti (Institut moderní výživy, 2021).

Dlouhodobé užívání kratomu s sebou přináší značné množství rizik. Patří mezi ně například vyšší útočnost, pocit úzkosti či závislost. Dochází zároveň k poškození orgánů. Konkrétně má dopad na plíce, játra, ledviny a nervové buňky (Nešpor, 2023). Velké riziko hrozí ve chvíli, kdy dojde k užití kratomu spolu s další psychoaktivní látkou. V takovém případě hrozí přetížení organismu a následná smrt. Neměl by se užívat ani například s alkoholem nebo kokainem (Prevcentrum, 2024a).

Kratom u dětí a mladistvých

Nešpor (2023) uvádí, že v České republice můžeme v současné době zaznamenat nárůst počtu lidí užívajících kratom, a zároveň i lidí, kteří jsou na něm dokonce závislí. Závislosti podléhají dospělí i děti. Stejně, jako je tomu u ostatních návykových látek, jsou i u kratomu děti a mladiství citlivější na jeho účinky. Po jeho dlouhodobějším užívání u nich může dojít k poškození mozku. S kratomem se také pojí odvykací stav, který sice není života ohrožující, ale provází ho například bolesti břicha, střevní potíže, pocit nevolnosti či špatné vidění. Také se mohou objevit potíže se spánkem a psychické problémy jako úzkosti či deprese.

Velkým nebezpečím je kratom momentálně pro žáky a studenty na školách (Kocík, n.d.).

Kratom v České republice

Koncem září roku 2023 došlo k projednání zákona o regulaci nových psychoaktivních látek. Do té doby byly volně prodejné například na internetu či v automatech. Tam si je měly možnost zakoupit i děti. Látky by měly být zakazované na základě jejich negativních dopadů. Jejich prodej bude uskutečňován pouze za předpokladu, že u nich budou napsány údaje typu: jaké množství užití je doporučováno, jaká nebezpečí může užívání způsobit, či jakým způsobem daná látka účinkuje. Zároveň bude zakázán jejich prodej

neplnoletým osobám (Pirátská strana, 2023). K úplnému zákazu prodeje kratomu nedojde. Budou však nastavena tvrdá opatření (Peytonlegal, 2023).

3.5 Konopné drogy

Konopné drogy bývají obvykle zařazovány do skupiny drog halucinogenních. Od ostatních se ale odlišují tím, že samotné halucinace při jejich užívání nepřicházejí až v takové míře. Typičtějšími projevy jsou pro ně spíše změny v myšlení či nepřesné vnímání prostoru a času (Prevcentrum, 2024b).

Jedná se o látky, které jsou vyráběny z konopí a řadíme mezi ně například marihuanu nebo hašiš (Státní zdravotní ústav, 2024b). Provází nás už od dávných časů. V minulosti byly konopné drogy používány pro léčby a změny vědomí (Miovský et al., 2008).

Konopí se využívá jako návyková látka. I dnes je možné se s ním setkat jako s léčebným přípravkem, který pomáhá jako podpůrná léčba sloužící ke snížení příznaků vážných nemocí. Konopné drogy obsahují účinnou látku, která se nazývá THC. Účinky konopí závisí na tom, jaké množství THC konkrétní konopná droga obsahuje. Může způsobit pocit lehké euforie, ale dokáže také vyvolat halucinace. Po požití látky je možné pozorovat například změny nálad, hlad a pocit suchosti v ústech (Státní zdravotní ústav, 2024b).

„Konopné drogy jsou považovány za potenciální spouštěč duševního onemocnění (u pravidelných konzumentů konopných drog je několikanásobně vyšší riziko onemocnění schizofrenií, je možné propuknutí toxické psychózy, úzkostné a depresivní poruchy).“ (Prevcentrum, 2024b)

Dle Státního zdravotního ústavu (2024) lze mezi rizika užívání konopných drog zařadit snížené soustředění a zpomalení reakcí. Při jejich dlouhodobějším užívání dochází například k:

- zvýšení rizika vytvoření závislosti
- problémům s pamětí
- poruchám nálad
- vzniku nádorů

- problémům a imunitou a dalším

Pešek a Žiláková (2013) jako další rizika dlouhotrvajícího užívání konopných drog uvádí například:

- problémy s dýchacími cestami
- problémy se žaludkem
- záchvaty úzkosti vedoucí k panickým záchvatům
- zhoršení výsledků v oblasti studia (v případě mladistvých)
- snížená výkonnost (v případě dospělých)

THC

THC, celým názvem tetrahydrokanabinol, je přírodní látka, která se nachází v konopí. Jedná se o látku, která mění psychické procesy. V České republice je povoleno 1% obsahu THC ve výrobcích z konopí. Produkty dodržující toto množství jsou u nás legální. Přítomnost této látky v lidském těle je možné odhalit díky testu na drogy (Konieczny, 2022). Její vedlejší účinky jsou například (Konieczny, 2022):

- zarudlé oči
- pocit suchosti v ústech
- zvýšený tlak
- problémy s bolestí hlavy
- nadměrné pocení

3.5.2 HHC

HHC, celým názvem označován jako hexahydrocannabinol, bývá často spojován s THC, a to především z důvodu téměř totožných účinků. Jedním z hlavních rozdílů mezi těmito dvěma látkami je, že HHC nelze zaznamenat pomocí testů na drogy. Je uměle vyráběn, jelikož přirozeně se v konopí nachází jen v malém množství. Nejvíce se s ním lze setkat v podobě vaporizérů, avšak dostupné jsou i další výrobky. (Čermák, 2022)

K sehnání jsou také HHC medvídci či oleje (Čermák, 2022). Dále existují kapsle a doplňky stravy. Lze ho dokonce přidat do různých nápojů (CannaLand, n.d.).

Ačkoli, jak je již výše zmíněno, má HHC na lidské tělo totožný vliv jako THC, je stále možné vyzorovat určité rozdíly v jeho účincích. Ty totiž nejsou v porovnání s THC tolik silné. HHC má vliv na různé procesy, kterými jsou například paměť, či jak vnímáme bolest. Po užití této látky dochází k uvolnění (CannaLand, n.d.). Navozuje pocit euforie a zároveň dokáže povzbudit. Dále může ovlivnit zrakové či sluchové vnímání (Čermák, 2022). Účinky však závisí na velikosti dávky a individuálních faktorech užívajícího člověka (CzechCBD, 2022).

HHC je ale relativně nový. Do jaké míry je tedy bezpečný nelze s jistotou určit (CannaLand, n.d.). Co se týče jeho vedlejších účinků, tak i přes to, že neexistují žádné závazně potvrzené, se zaznamenávají podobné jako u THC. Jedná se tedy o pocit hladu, zarudlé oči, úzkosti a další (Czech CBD, 2022). Není zjištěno, jaký dopad může mít HHC v případě dlouhotrvajícího užívání (Čermák, 2022).

HHC u dětí a mladistvých

V nedávné době docházelo k případům předávkování HHC dětmi. Opět se jedná o látku, která může vyvolávat závislost, a problémem je její snadná dostupnost pro mladistvé i děti (Král & Cibulka, 2024). „Přestože většina obchodů a e-shopů tvrdí, že osobám mladším osmnácti let neprodávají konopné výrobky, pořídit si bonbony s obsahem HHC je pro děti a mladistvé velmi snadné. Seženou je na internetu, v některých malých obchodech s potravinami nebo v automatech.“ (Glaserová, 2024)

Dopady užití této látky u dítěte a dospělého se velmi liší. U dítěte má užívání HHC horší dopad na metabolismus a nervový systém, který se v období dospívání nejvíce vyvíjí. Užívání ho totiž může dokonce zbrzdit či zastavit. Dalším problémem je, že děti a mladiství mají tendenci kombinovat HHC s dalšími látkami, což může mít velmi špatné dopady (Král & Cibulka, 2024).

HHC v České republice

Vláda České republiky rozhodla o přidání této látky do seznamu návykových látek a došlo k jejímu zákazu, který platí od začátku března letošního roku. K tomuto omezení vládu přiměly případy dětí a mladistvých, kteří byli kvůli užívání produktů s obsahem HHC převezeny do nemocnice. Je zde riziko, že na základě tohoto rozhodnutí bude jeho prodej i nadále pokračovat, tentokrát však na černém trhu (Advokátní deník, 2024).

4 VÝZKUMNÁ ČÁST

4.1 Cíl výzkumu

Cílem této bakalářské práce je zjistit, jaké jsou postoje a informovanost učitelů ohledně užívání návykových látek u žáků 2. stupně základních škol, dále s jakými z aktuálních trendů mezi návykovými látkami se u žáků setkali, a jakým způsobem s problematikou sami pracují.

4.2 Výzkumné otázky

Výzkumné otázky do této práce byly stanoveny na základě zvoleného cíle.

1. Jaký mají učitelé postoj k problematice užívání návykových látek u žáků?
2. Jaká je informovanost učitelů ohledně návykových látek a aktuálních trendů mezi nimi?
3. S jakými z aktuálně oblíbených návykových látek se učitelé u žáků setkali?
4. Jak s problematikou užívání návykových látek u žáků učitelé sami pracují?

4.3 Výzkumná metoda

Jako výzkumná metoda byl zvolen kvalitativní výzkum. Principem kvalitativního výzkumu je široký sběr dat bez předem stanovených hypotéz. Jde o probádání určitého jevu a o získání co největšího množství faktů o něm. Kvalitativní výzkum je induktivní, což znamená, že nejprve dojde k nasbírání určitých dat, a až poté jsou hledány podobnosti, které se v nich objevují (Švaříček & Šedřová, 2007).

„V typickém případě kvalitativní výzkumník vybírá na začátku výzkumu téma a určí základní výzkumné otázky. Otázky může modifikovat nebo doplňovat v průběhu výzkumu, během sběru a analýzy dat.“ (Hendl, 2005, s. 50)

Konkrétně byl zvolen polostrukturovaný rozhovor, který je založen na dopředu stanovených otázkách či tématech (Švaříček & Šedřová, 2007).

4.4 Výzkumný soubor

Před samotným zpracováním výzkumné části bakalářské práce bylo osloveno prostřednictvím emailu několik základních škol. Poté proběhla komunikace s konkrétními učiteli, které bylo důležité předem obeznámit s tím, čím se v práci přesně zabývám, a jaké jsou její cíle. Všichni z dotazovaných s poskytnutím rozhovoru souhlasili. Zpracovány byly v této práci odpovědi celkem 5 učitelů, kteří působí na různě velkých základních školách.

Dále přišla na řadu domluva dne, místa a času rozhovoru. Ve skoro všech případech se uskutečnil přímo na základních školách, ve které daní respondenti učí. V jednom případě se jednalo o audio hovor. Před samotným začátkem rozhovorů proběhlo alespoň krátké seznámení. Všem učitelům bylo znovu popsáno a vysvětleno, čím se bakalářská práce přesně zabývá, na jaký typ otázek budou odpovídat, a jaké jsou její cíle. Zároveň bylo potřeba je obeznámit s tím, že budou jejich odpovědi nahrávány za účelem doslovného přepisu. Všichni respondenti s nahráváním souhlasili. Následně proběhly samotné rozhovory. Jejich délka se poměrně lišila. Nejkratší z nich trval kolem 20 minut a nejdelší zhruba 45 minut.

4.5 Analýza dat

Během rozhovoru byli respondenti dotazováni na předem připravené otázky, které byly na základě jejich odpovědí upravovány. V některých případech došlo i k přidávání otázek. To vše se odvíjelo od toho, jak respondenti reagovali na kladené dotazy. Následovaly doslovné přepisy nahraných rozhovorů. Posléze přišlo na řadu kódování,

které umožnilo snadnější orientaci v přeepsaném textu, a zároveň pomohlo během zpracování výzkumných otázek. V odpovědích jednotlivých respondentů byly hledány vhodné odpovědi, podobnosti a odlišnosti, které poté byly v jednotlivých výzkumných otázkách popsány. Také došlo ke shrnutí každého z rozhovorů, které byly vloženy do samostatné kapitoly. Všem respondentům bylo přiděleno falešné jméno za účelem zajištění jejich anonymity. Pro zachování původnosti odpovědí byly během zpracování výzkumných otázek ponechány nespisovné výrazy, které dotazovaní užívali.

5 ROZHOVORY

V této kapitole budou postupně představeny a shrnuty rozhovory s jednotlivými respondenty.

5.1 Rozhovor č. 1

Ondřej je učitelem na 2. stupni základní školy ve větším městě. S užíváním aktuálně oblíbených návykových látek u žáků zkušenost má.

Návykové látky se obecně na škole, ve které Ondřej učí, objevují spíše ojediněle. Setkal se se situací, kdy mezi sebou žáci distribuovali nikotinové sáčky, které zároveň i užívali. Také se objevil případ, kdy žáci na území školy užívali elektronické cigarety. On sám má osobní zkušenost s jedním, kterému z kapsy vypadly o přestávce cigarety.

Dostupnost návykových látek je podle Ondřeje pro žáky velmi snadná. Uvádí, že nejčastěji všechny tyto produkty shánějí ve vietnamských maloobchodech, kde jim je velmi často bez větších problémů a ověření věku prodají.

Nejčastěji se o aktuálních trendech mezi návykovými látkami děti a mladiství dle jeho názoru dozvídají na internetu, jelikož jiná média dnes už ani nepoužívají.

Setkal se spíše s tím, že se celá tato problematika týká převážně žáků 8. a 9. tříd. Jako správnou reakci pedagogů v případě, kdy dojde k přichycení žáků při užívání návykových látek ve škole, uvádí ihned informovat kolegy a především rodiče. Je důležité, aby se o incidentu co nejdříve dozvěděli, a aby tento problém s daným žákem náležitě řešili.

Podle Ondřeje je pro žáky velmi snadné k užívání těchto látek sklouznout. Největší vliv v tomto ohledu přisuzuje rodině a konkrétněji přímo rodičům. Dále tvrdí, že i vybudování závislosti na návykových látkách je pro žáky jednoduché, jelikož dítě propadne závislosti mnohem snadněji, než je tomu u dospělého člověka. On sám se však se závislým žákem za svou několikaletou pedagogickou praxi nikdy nesetkal.

Jako hlavní příčinu, kvůli které chtějí žáci návykové látky zkoušet, uvádí potřebu experimentovat. Také to podle Ondřeje bývají často děti, které se ve volném čase

nevěnují sportu, nebo kteří pocházejí ze sociálně slabších rodin. Další příčinou může být i případ, kdy se žáci zapletou s partou, ve které se návykové látky užívají. Chtějí totiž následovat své vrstevníky a bojí se posměchu v případě, že by látku neužili. Nad možnými negativními následky jejich počínání však už nepomýšlejí.

Na otázku, zda existuje něco, čím by mohli učitelé celé problematice zamezit, Ondřej odpověděl, že důležitá je především prevence. Ve škole, na které Ondřej vyučuje, fungují preventivní programy, pomocí kterých jsou žáci 8. a 9. tříd informováni o škodlivosti užívání návykových látek. Na tyto programy se zvou odborní specialisté a externisté.

V případě, kdy dojde k podchycení konkrétního případu, je dle jeho názoru důležité informovat třídu, do které daný žák chodí, a seznámit ji s tím, jakým postihem se tento prohřešek řeší. Uvádí, že ve školním řádu je precizně zakotvené, že užívání a držení návykových látek ve škole je přísně zakázané.

5.2 Rozhovor č. 2

Adéla je učitelkou a zároveň metodičkou prevence pro 2. stupeň základní školy ve větším městě. S užíváním aktuálně oblíbených návykových látek se u žáků osobně setkala.

Návykové látky jsou na škole, ve které Adéla učí, opravdu velké téma. Z těch aktuálně oblíbených se u žáků již setkala s HHC, nikotinovými sáčky a elektronickými cigaretami.

K návykovým látkám se podle Adély žáci dnes dostanou velmi snadno. Většinou je shánějí ve večerkách a následně mezi sebou dále rozšiřují.

Uvádí, že o aktuálních trendech mezi návykovými látkami se nejčastěji žáci dozvídají prostřednictvím sociálních sítí, kde vidí různé influencery a streamery, kteří dokonce některé látky propagují, a to ať už úmyslně tak neúmyslně. Vzhledem k tomu, že pro dnešní mládež jsou často influenceři velkými vzory, je to poté může nalákat k tomu návykové látky zkoušet. Jako příklad uvádí konkrétně HHC a žvýkáací tabák.

Na základě jejích zkušeností uvádí, že žáci s užíváním začínají kolem 7. třídy. Také tvrdí, že dnes děti dozrávají mnohem dříve, než tomu bylo kdysi. Správná reakce pedagoga v případě, kdy přichytí žáka při užívání návykových látek ve škole, se podle Adély odvíjí od toho, zda ho chytí přímo při užívání, anebo zda vidí pouze následný stav po požití.

Když učitel dítě přichytí přímo při užívání, tak by měl zjistit, kde žák k látce přišel, informovat okamžitě rodiče a nahlásit tento čin jako porušení školního řádu. V případě, že by však zachytil pouze následný stav, tak je především důležité zamezit tomu, aby se žákovi ze zdravotního hlediska ještě více nepřitížilo, a aby byl v bezpečí. Ve chvíli, kdy žák uvede, že látku požil mimo školu, tak není v kompetencích učitele prohledat ho, zda u sebe návykové látky drží či nikoliv. V případě, že by žákův zdravotní stav byl špatný, tak je potřeba zavolat záchranku, zákonné zástupce a celá situace se může předat i na OSPOD. Adéla uvádí, že však záleží na okolnostech a pokaždé je situace jiná.

Sklouznout k užívání návykových látek je dle Adély názoru velmi snadné obzvláště pro děti, které nemají pevné rodinné zázemí, jsou ohroženi školním neúspěchem, kterým se rodina příliš nevěnuje, nebo kteří pocházejí z odlišného kulturního prostředí.

Uvádí, že žáci si sice mohou na návykových látkách vybudovat závislost, ale neděje se to vždy. Záleží, o jaký produkt se konkrétně jedná. Ve chvíli, kdy žák pouze experimentuje, či chce zapadnout do party, tak může nastat situace, kdy návykovou látku pouze jednou vyzkouší a již se k ní víckrát nevrátí. Tudíž k vybudování závislosti nedojde. Jsou však i případy, kdy se to stát může. Opět zmiňuje, že to má velkou souvislost s tím, jak je to nastavené v rodině daného žáka. Se závislým žákem se ona sama setkala pouze jednou. Celou situaci řešili se školní psycholožkou, rodinou, a dokonce kontaktovali nízkoprahové centrum zabývající se problémy u dospívajících.

Příčinou, proč mají žáci vůbec potřebu s návykovými látkami experimentovat, je podle Adély především tlak ze strany vrstevníků, puberta a sociální sítě. Ty mají velký vliv, jelikož se děti snaží jít s dobou a tím, co je zrovna trendy. Může zde mít vliv i nuda.

Adéla zmiňuje, že není reálné, aby problematice učitelé účinně zamezili. Mohou domlouvat preventivní programy, může jim i ona sama jakožto metodička domlouvat osobně či ve spolupráci se školní psycholožkou, avšak není to tolik účinné. Naopak uvádí, že se již setkala s tím, že to pro některé žáky byl dokonce popud k tomu návykové látky vyzkoušet, jelikož je to pro ně něco nového a neznámého. Účinné je podle ní tedy o problematice komunikovat především se třídami, ve kterých se návykové látky již vyskytly, aby si žáci uvědomili, jaké postihy jim za to hrozí.

5.3 Rozhovor č.3

Jan je učitelem na 2. stupni menší základní školy. Působí zde jako metodik prevence a s užíváním aktuálně oblíbených návykových látek u žáků má osobní zkušenost.

Problematika návykových látek je na škole, ve které Jan učí, spíše utlumená. Uvádí, že to může být ale i tím, že se je žáci naučili lépe schovávat. Minulý rok měli problém s nikotinovými sáčky, které pedagogové nacházeli na toaletách. Nyní spíše řeší elektronické cigarety, ale nejedná se o nic pravidelného.

Podle Jana tyto látky žáci shánějí velmi jednoduše. Dříve nejčastěji navštěvovali večerku, která ale následně měla právě z důvodu prodeje návykových látek nezletilým osobám problémy s městskou policií. Nyní návykové látky tedy často shánějí tím způsobem, že si na ulici vytipují bezdomovce, kterému dají peníze, a on jim dané produkty koupí. Dále uvádí, že je mohou shánět například i od starších kamarádů.

Na otázku, jak se o trendech mezi návykovými látkami žáci nejčastěji dozvídají, Jan odpověděl, že vnímá v tomto ohledu nejčastěji spojitost s rodinou. Ve chvíli, kdy jsou totiž v některé rodině kuřáci, to dítě snadněji vyzpozoruje a sám se poté zajímá o to, co je trendy. Dále se o nich dozvídají skrz vrstevnické party.

Zkušenost s těmito návykovými látkami podle Jana žáci získávají už v 5. třídě. Uvádí, že věková hranice pro toto experimentování se snižuje. V případě, že pedagog přichytí žáka při užívání, je potřeba následovat právní předpisy. Jako příklad uvedl, že učitel by správně neměl žákovi návykovou látku vzít, ale měl by ho požádat, aby ji vložil do obálky a před svědky mu ji předal. Je důležité však v takovém případě kontaktovat rodiče či policii.

Jan uvádí, že vybudovat si závislost je pro žáky poměrně snadné. Není si jistý, zda si sami uvědomují, že mohou být závislí. Jednou se setkal se žákem, který se potýkal se závislostí na elektronické cigaretě.

Důvodem, proč žáci mají návykové látky vůbec potřebu vyzkoušet, je podle Jana jejich touha někam patřit, a tudíž následují svou partu. Velký vliv má také, jak je již výše zmíněno, rodina. Jsou zcela jistě i případy, kdy se jedná o pouhý hec ze strany ostatních vrstevníků.

Způsob, jakým by se celé této problematice dalo účinně zamezit, je dle zkušeností Jana pořádání preventivních programů, kde se žákům o návykových látkách a jejich škodlivosti vykládá. Uvádí, že on sám se jim snaží vše vysvětlit dopodrobna, aby si případná rizika spojená s užíváním opravdu uvědomili.

5.4 Rozhovor č.4

Kristýna je učitelkou na 2. stupni základní školy ve větším městě. Působí zde jako metodička prevence a s užíváním aktuálně oblíbených návykových látek má zkušenosti. Návykové látky jsou na škole, ve které Kristýna učí, poměrně rozšířeným problémem. Setkala se v tomto ohledu převážně s nikotinovými sáčky a elektronickými cigaretami.

Dostupnost těchto látek je podle Kristýny pro žáky opravdu snadná a dodává, že je to velmi špatně. Nejčastěji je shánějí ve večerkách, kde jim jakékoli návykové látky prodají bez ověření věku. Sama se tento problém snažila řešit s městskou policií. Dále zmiňuje, že je často kupují i v automatech. Také nastávají případy, kdy jeden žák látky na některém z uvedených míst sežene a následně je dále distribuuje mezi ostatní vrstevníky.

O nových trendech mezi návykovými látkami se dle Kristýny nejčastěji děti a mladiství dozvídají na internetu a konkrétněji přímo na sociálních sítích.

S touto problematikou se setkává u žáků již od 6. třídy. V případě, kdy pedagog přichytí některého z nich při užívání látek přímo ve škole, by mělo dle Kristýny nejprve dojít k jeho vyslechnutí, a následně k nahlášení situace třídnímu učiteli a do školního poradenského pracoviště. Konkrétně tedy preventistovi, který incident následně řeší s vedením školy. Důležité je samozřejmě také informovat rodiče.

Kristýna uvádí, že pro žáky není tak snadné si na návykových látkách vybudovat závislost, a to z toho důvodu, že s nimi ve většině případů pouze experimentují, jelikož se jedná o trend. Problém se závislostí však může nastat u dětí, kteří bývají pod velkým stresem a návykovou látku považují za únik před starostmi. Tam by závislost totiž mohla vzniknout poměrně snadno. Ona sama však se závislým žákem přímou zkušenost nemá.

Jako příčinu, kvůli které žáci návykové látky převážně užívají, uvádí tlak ze strany vrstevníků. Dle Kristýny je pro ně totiž velmi důležité mít pocit, že někam patří, a tudíž se snaží dělat vše pro to, aby se začlenili do vrstevnické party. Dalším důvodem může být i to, že je užívání přiláká na internetu.

Kristýna uvádí, že je důležité snažit se celé problematice zamezit, ale není to úplně jednoduché. Správná je určitě prevence, při které jsou žáci obeznámeni s tím, jaké problémy jim může užívání návykových látek způsobit. Je dobré pouštět jim například dokumenty o tom, jak různí lidé, kteří návykové látky užívali, dopadli. Ideální by byla i dostatečná spolupráce s rodiči, kteří se však ne vždy chtějí zapojit.

5.5 Rozhovor č. 5

Veronika je učitelkou na 2. stupni základní školy škoře v malém městě, kde také působí jako metodička prevence. S užíváním aktuálně oblíbených návykových látek se u žáků párkrát setkala.

Návykové látky se na škole, ve které Veronika učí, neobjevují až tolik často. Dodává však, že vzhledem k tomu, jak málo problémů se na škole obecně musí řešit, je toto téma pravděpodobně v současné době největší. Uvádí, že výhoda malé školy a života na malém městě je taková, že žáci nemají příliš velkou možnost se k tolika trendům mezi návykovými látkami dostat ve srovnání s těmi, kteří žijí ve větších městech. Nejčastěji se u žáků setkává s elektronickými cigaretami.

Podle Veroniky je přístup k těmto látkám pro žáky obecně velmi snadný, a to především proto, že jim je prodají prodavači ve večerkách, kde často nevyžadují kontrolu věku.

Nejvíce se žáci o nových trendech mezi návykovými látkami dle Veroniky dozvídají od starších kamarádů a od vrstevníků, se kterými tráví čas.

S touto problematikou se setkává u žáků již od 6. třídy. Jako správnou reakci pedagogů v případě, kdy přichytí žáka při užívání návykových látek ve škole, Veronika uvádí zabavení dané látky a kontaktování rodičů. Dále by mělo následovat řešení situace s vedením školy.

Uvádí, že hlavní důvod, kvůli kterému žáci návykové látky zkouší, je takový, že cítí zvědavost a mají potřebu experimentovat. Zmiňuje také potřebu na sebe strhávat pozornost v případech, kdy se například rodina konkrétnímu dítěti tolik nevěnuje.

Závislost na těchto látkách si podle Veroniky žáci vytvoří velmi snadno. Dokonce si myslí, že už se se závislými dětmi i setkala, ačkoli se jedná pouze o její subjektivní pocit a názor.

Uvádí, že kdyby věděla, co by účinně pomohlo k tomu, aby zabránila žákům návykové látky užívat, tak už by to dávno udělala. Jakožto metodička však organizuje různé programy, které žáky před škodlivostí užívání návykových látek varují.

6 VÝSLEDKY VÝZKUMU

Tato kapitola bude obsahovat výsledky provedeného výzkumu. Konkrétně budou postupně rozepsány odpovědi na stanovené výzkumné otázky.

6.1 Výzkumná otázka č. 1

Tato výzkumná otázka se bude zabývat tím, jaké jsou postoje učitelů k problematice užívání návykových látek u žáků na 2. stupni základních škol.

Ve svých odpovědích se všichni respondenti shodli na tom, že se k celé této problematice staví opravdu velmi negativně. Pozitivního na užívání návykových látek u žáků nevnímají vůbec nic. Odlišnosti bylo však možné zaznamenat v jejich důvodech, proč se k problematice staví právě tolik negativně. Tři respondenti uvedli, že největší negativitu vnímají z hlediska dopadu užívání návykových látek na zdraví žáků. Jedna z respondentek ve své odpovědi zmínila, že negativně vnímá snadnou dostupnost návykových látek. Další poté uvedl, že velký problém představuje fakt, že návykové látky budou mezi žáky přítomné pořád.

„Tak pochopitelně, když se řeknou návykové látky, tak je to pro mě něco silně negativního. Nevidím na tom pozitivního vůbec nic. To, že žáci zkouší něco, o čemž ví, že má negativní zdravotní dopad, je strašné.“ (Adéla)

„Je to špatný. Oni vůbec nemají představu, co to je za svinstvo pro zdraví.“ (Kristýna)
„No já si myslím, že je to špatně, samozřejmě, protože to jednoznačně vede k poškozování zdraví.“ (Ondřej)

„Je to negativní. Přijde mi, že ty děti to mají moc jednoduchý v tom, že se k tomu fakt jako dostanou, že by to prostě mělo být mnohem víc postihovatelné. Všichni ví o tom, že ve večerkách jim to prodávají, a nikdo s tím stejně nic moc neudělá.“ (Veronika)

„Stavím se k tomu negativně, podle mě to tady bude furt ty návykovky. Otázka je, jak se to bude vyvíjet.“ (Jan)

Všichni se také shodli na tom, že užívání může mít negativní dopady pro budoucí život žáků. Čtyři respondenti ve svých odpovědích zmínili, že užívání návykových látek může

vést k vytvoření negativního návyku. Dále je také zmíněno riziko vzniku závislosti či možnost sklouznutí k horším látkám.

„Jednoznačně to vede k poškozování zdraví a těžko říct, jestli si tím nevytvoří další návyky do budoucna.“ (Ondřej)

„Tímhle si vybudují časem jediné závislost. Jo, že by si ji jakoby mohli vybudovat postupně při pravidelném užívání, a pak by mohli začít užívat mnohem horšího.“ (Kristýna)

„Pak to samozřejmě má negativní dopad na celý ten budoucí život. Na pracovní, na rodinný, protože pokud to někdo už jako dovede až sem do tohoto stavu, kdy si vytvoří špatný návyk a neuvědomí si to, tak budou řešit jenom to, kam si půjdou zakouřit, kam si půjdou zapářit, pak jsou šťastní, že je víkend a můžou si dělat co chtějí, a když není víkend, tak do té školy třeba ani nejdou, protože proč by tam chodili, tam jsou trapní a je to tam nuda.“ (Adéla)

„Velký negativum je to, že jsou jedinci, kteří si ty špatný návyky vytvoří a budou je mít už pořád.“ (Veronika)

Dva z dotazovaných se shodli na tom, že se užívání návykových látek může stát pro žáky způsobem, jak se vypořádat stresem.

„Je to podle mě i to, jak ti žáci pracují se stresem. Oni když se s ním pak vyrovnat, tak třeba spadávají k tomuhle, že si musí fakt jako zakouřit, protože už to neumí jinak řešit.“ (Jan)

„Já když je vidím, jak jsou vystresovaný, tak věřím tomu, že prostě mají pocit, že je to pro ně únik a zvyknou si na to takhle řešit svoje problémy.“ (Kristýna)

Tři respondenti uvedli, že ačkoli užívání návykových látek vnímají jako něco negativního, tak mají částečně pochopení pro to, že žáci návykové látky zkusí užívat, jelikož mladí lidé mají přirozeně potřebu experimentovat. Jedna respondentka v tomto ohledu také zmiňuje vliv vrstevníků a sociálních sítí. Další dokonce uvedl i svou vlastní zkušenost s kouřením na střední škole.

„Zase zároveň v určitém věku prostě mladý lidi chtějí zkoušet nové věci a spousta z nás vyzkoušelo spousta nových věcí. Každý si někdy jednou zapálil, každý vyzkoušel prostě

cigáro, každý si něco vyzkoušel. Já třeba nesouhlasím s tím, jak se říká, že vyzkoušet se má všechno, to ne, ale prostě mladí lidi zkouší. Někdo toho zkusí víc, někomu prostě stačí, že to ochutná, a nebaví ho to, nechutná mu to, tak toho hned nechá.“ (Ondřej)

„Já sám, jak jsem byl na střední kuřák, tak jako mám trošku k tomu náhled, někdy i pochopení.“ (Jan)

„Jestli to jenom vyzkouší, tak to může být i nějaká zkušenost, ponaučení a pro 1 z 10 taková jenom jako epizodka. Vyzkouší to jenom proto, že je to trend, protože ten tlak ze strany vrstevníků může být opravdu velký. Ty sociální sítě jsou v tomhle taky zlo.“ (Adéla)

„ Běžný puberták fakt něco zkusí, neříkám, že ne, to to je jasný, já si taky zkusila jako zapálit a zjistila jsem, že to nikdy dělat nebudu.“ (Adéla)

6.2 Výzkumná otázka č.2

Ve druhé výzkumné otázce bude zjišťováno, jaká je informovanost učitelů ohledně užívání návykových látek a trendech mezi těmito látkami u žáků 2. stupně ZŠ.

Dva z pěti dotazovaných se domnívají, že obecná informovanost o návykových látkách je mezi učiteli poměrně velká. Jeden zmínil preventivní programy, které škola pořádá. Další, jakožto metodik prevence, uvedl, že on sám ostatní učitele informuje.

„Já myslím, že ti učitelé o tom ví. Třeba ne úplně dopodrobna o každý nový látce, ale vzhledem k tomu, že se to neustále probírá v médiích, tak myslím, že jo, že jako o tom do určitý míry ví všichni. Protože se to třeba řeší i na poradách. Ví se o těch preventivních programech, který ty jednotlivý třídy absolvují. Takže si nemyslím, že by tu byl učitel, kterej by byl absolutně neinformován.“ (Ondřej)

„Já po všech školeních, kterými na návykové látky projdu, s nima dělám odpoledne nebo na poradách takový seminář, kde jim vyprávím o tom, co je v návykových látkách nového. I o kratomu, aby věděli o všem furt dokola.“ (Jan)

Jedna respondentka uvádí, že ostatní učitelé nemají až takový přehled, jelikož je těžké se zajímat o něco, co nikdy neměli v ruce a sami se s tím tolik nesetkávají. Podle ní jsou

i starší učitelé, kteří si vybaví stále pouze heroin, marihuanu či LSD. Také zmiňuje, že roli zde hraje i to, zda je učitel zároveň i rodič dítěte v období puberty a sám se snaží řešit podobný problém doma.

„Myslím, že nejsou tolik informováni jako například já. Kdybych se v tom nepohybovala, tak se v tom sama ztratím. Jo, když ty látky nemáte v ruce, nepodíváte se na to, nebo je nezkusíte...nebo vyloženě si o tom nečtete, tak prostě podle mě se člověk nějakého středního věku neorientuje. Ví, že něco takového podle názvu existuje, třeba to slyšel, ale moc přehled asi jako nemá. Nemá-li doma pubertáka, kdy se snaží třeba něčemu takovému sám zabránit a být ve střehu. Ale obecně bych řekla, že prostě když se řekne „návykové látky“ a „drogy“ , tak někteří pod tím mají pořád jenom heroin, LSD, maximálně marihuanu, jo, ale teď ty novodobé, to jako ne.“ (Adéla)

Další zkušenost je taková, že učitelé informováni sice jsou, ale ne všichni se o problematiku dostatečně zajímají. Může to být opravdu z důvodu ne příliš velkého zájmu či kvůli času.

„Teď je otázka, jak moc chtějí někteří ty informace pobírat. Třeba učitelské noviny. Teď je tu mám, ale ty spoustu z nich ani neotevřou. Přitom tam jsou fakt dobrý věci od odborníků, který třeba u toho tématu jdou do hloubky.“ (Kristýna)

„Vždycky bude někde někdo, komu se to nebude třeba tolik zamlouvat, ale je to spíš otázka toho času. Jo, že spíš, když jsou ty porady, a člověk jim chce něco předat, tak samozřejmě každý třeba nemusí mít o to zájem. Třeba je to v odpoledních hodinách, takže ne všichni jako úplně by chtěli. Občas vidíte ty pohledy, ale prostě si tím musíme projít a oni snad ví, že to dělám pro ně a hlavně aby byli v obraze.“ (Jan)

V jednom případě se dotazovaná setkala i s učiteli, kteří se o problematiku spíše nezajímají.

„No, to si myslím, že určitě se o to nezajímají všichni. Někteří možná ani neví, že nějaký takovýhle návykový látky jsou.“ (Veronika)

6.3 Výzkumná otázka č. 3

V této výzkumné otázce bude popsán, s jakými z aktuálních trendů mezi návykovými látkami se učitelé u žáků setkali. Všichni se shodli na tom, že mají alespoň s některými z těchto trendů zkušenost.

Čtyři z dotazovaných se setkali se žáky, kteří ve škole užívali elektronické cigarety. Ve dvou případech zmiňují, že se u nich jedná o nejrozšířenější návykovou látku. Jednou je zde popsán i případ, kdy mezi sebou dokonce zkouší, kdo užije elektronickou cigaretu u přísnějšího učitele.

„Ty elektronky, ty jsou tady nejmíc, některý to zkoušejí i při hodině. Oni zkoušejí, že kdo si vapne u přísnějšího učitele, ten vyhrává, jo, takže vapky.“ (Kristýna)

„Elektronický cigarety jsou tady u nás jednoznačně nejrozšířenější.“ (Veronika)

„Řešíme kouření ochucených elektronek na záchodech, což jsou ty e-cigarety, ty jak voní po pomerančích a tak dál, protože když jde člověk na záchod po čuchu a cítí tam třeba borůvky, tak mu přijde asi něco podezřelého. To už není jako dřív, prostě cigareta se cítila, ale teď když člověk cítí pomeranč, borůvky, tak mu na tom přijde něco divného.“ (Jan)

„Měli jsme případ, že u holky, devátačky, se našla elektronická cigareta. Pak tady chytili kluka, který kouřil elektronickou cigaretu na záchodě. To pak následuje důtka, nebo třeba výchovná komise, pozvání rodičů do školy, protože rodina se samozřejmě o tom musí informovat. Většinou následuje nějaký kázeňský postih.“ (Ondřej)

Tři respondenti se dokonce rozmluvili o osobní zkušenosti s tím, že přichytili žáky při užívání elektronických cigaret. Všichni zmiňují, že konkrétní žáci byli kázeňsky potrestáni. V jednom případě je popsána i zkušenost s tím, že žáci elektronické cigarety kouří přímo ve třídě.

„Přišla jsem na záchod, tam jsem si stoupla, počkala jsem, až vyjde 8 holek z místnosti, vzala jsem si je do kabinetu a říkám „Která máte vapku?“ Tak po sobě koukaly a nic. Znovu říkám „Povídám, která máte vapku?“ Dvě se přihlásily a vyndaly to, tak říkám dál

„Výborně, kdo vapoval?“ Zas po sobě koukaly. Já zopakovala „Kdo vapoval?“ Všechny zvedly ruku. Všechny pak byly potrestány. Je to podle školního řádu, že je to porušení, což znamená, že dostávají napomenutí třídního učitele.“ (Kristýna)

„To se mi stalo jenom v šestý třídě na výletě, kdy přímo před náma žákyně elektronku kouřila, jako že jsem viděl ten čoud od pusy. To znamená samozřejmě, že jsme to vzali, rodiče si ji odvezli domů a byla kázeňsky potrestána.“ (Jan)

„Elektronický cigarety, klasika. Kouří normálně ve třídě. Jak je to rychlý, hned to šoupnou do kapsy. Když jsme to viděli, tak jsme to samozřejmě hned nahlásili, řešili jsme to jako rada, aby dostali nějaký postih. Rodiče do toho byli zapojení. Ti se do toho zapojili docela pěkně si myslím, že to jako řeší a nezametli to pod koberec.“ (Veronika)

Častá je i zkušenost s nikotinovými sáčky, se kterými se setkali celkem čtyři dotazovaní. Jeden z nich dokonce problém řešil s městskou policií.

„Jsou tady jednotlivý případy, kdy třeba děti tady mezi sebou distribuovaly ty nikotinové sáčky.“ (Ondřej)

„Asi před rokem tu byla taková větší kauza nikotinových sáčků, jakože frčely fakt ve velkém. Nacházeli jsme je na toaletách a tak dál. Museli jsme to se žákama řešit a i s městskou policií, že zjišťovali, kde to koupili.“ (Jan)

Další respondentka uvedla, že s nikotinovými sáčky se u nich setkává běžně. Problémem však je, že ačkoli ví, že je u sebe mají, tak jim osobně nemohou tašky prohledat. V případě, kdy tedy měli podezření, že u sebe žák schovává nikotinové sáčky, tak zavolali rodiče.

„Ty nikotinové sáčky, to je tady běžný. To normálně nosí v taškách. A my jim do tašky nemůžeme, čili my víme, že to tam mají, ale my nemůžeme. To znamená, že když máme jistotu, a už se nám to stalo asi dvakrát nebo třikrát, tak jsme normálně zavolali rodiče, že prostě máme to podezření. Rodiče byli naštěstí spolupracující, takže přišli, před nima jsme vyházeli tašku a samozřejmě jsme to tam našli.“ (Kristýna)

Další dotazovaná dokonce řešila situaci, kdy žáky přichytila při užívání nikotinových sáčků. Uvedla, že se nechtěli přiznat a ani uvést, kde k nim přišli. Na základě důkazů se však i tak jednalo o porušení školního řádu, a tudíž byli náležitě potrestáni. Dále na situaci reagovali preventivním programem.

„Volaly mě kolegyně, že právě to, co se nám tady nejvíc vyskytovalo, tedy ty nikotinové sáčky, si dva žáci dávali za dásně. Paní asistentka je tedy vyzvala, ať jí je dají, ale oni začali zapírat, že to tam mají jen tak, a že to sem nepřinesli a nevím co. Ale samozřejmě bylo to viditelné, důkazy na to byly, jenže kluci mlžili, kde k tomu přišli a tak dále. Takže ty okolnosti, to se nevyšetřilo, protože pokud nám to neřeknou sami, tak to nevíme. Bylo to ale porušení školního řádu, takže potrestáni byli, o tom nic. Udělala se prevence, preventivní program s psycholožkou. Máme tady i externisty a vždycky hned reagujeme na tu situaci, která přijde. No a tato situace se ale opakovala, ty děti to donesly víckrát, a víme, že to i někomu předaly, takže to jsme řešit museli jako docela dost důrazně.“ (Adéla)

V jednom případě se zde objevila se také zkušenost s HHC.

„HHC je taky takové téma, které teď frčí. Zachytili jsme tak 4 případy za poslední pololetí.“ (Adéla)

S kratomem se prozatím nikdo u žáků nesešel.

„ O tom jsem neslyšel, že by tady někdo používal kratom.“ (Ondřej)

„Zatím fakt jako jsme neřešili nic s tímhle spojený. On je taky problém, že ten kratom člověk těžko zjistí. Ono to vypadá jako zelený čaj, matcha tea nebo něco takového. (Jan)

O zkušenostech se zahříváním a žvýkacím tabákem u žáků se taktéž nikdo nezmínil.

6.4 Výzkumná otázka č. 4

V poslední výzkumné otázce bylo záměrem zjistit, jak respondenti s problematikou užívání aktuálních trendů mezi návykovými látkami u žáků sami pracují.

Dva z dotazovaných se shodli na tom, že oni sami se snaží s žáky o rizicích užívání těchto návykových látek dostatečně mluvit. Jeden z nich zmiňuje, že je důležité k problematice přistupovat formou prevence.

„Spíš opravdu na to jdu tou formou prevence. Od 5. třídy už chodím do těch tříd, povídáme si o tom, na 2. stupni mají také povídání s městskou policií a se státní policií na tyhle témata. S třídními učiteli o tom mluvíme, děláme projektové dny. Takže si myslím, že touhle formou jako se snažíme co nejvíc to jde.“ (Jan)

„Já jim to furt říkám, jak je to škodlivý. Já si myslím, že by to měli poslouchat, a mělo by se jim to říkat furt, furt dokola. Protože oni vůbec nemají představu, co to je za svinstvo třeba, takže fakt je potřeba jim to říct a připomínat.“ (Kristýna)

Další také zmiňuje, že pořádá preventivní programy, na které zve i různé odborníky, kteří se návykové látky specializují. Pro 9. třídy dále mají projektový den zaměřený právě na návykové látky, do kterého se zapojuje i sociální pedagožka, vedoucí pedagogicko-psychologické poradny či strážník od městské policie. Uvádí, že jim nejde primárně o to žáky potrestat, ale spíše jim opravdu vysvětlit, jaké negativní dopady může užívání návykových látek mít.

„Tak my tady na škole, co se týká druhého stupně, už jedem vlastně od šestky, že spolupracuji s biology. To znamená, že oni tam mají různé věci týkající se návykových látek, a tam rozebírají třeba cigaretu, složení cigarety, elektronické cigarety. Tím mi v tomhle pomáhají v těch různých předmětech. Pak já klasicky chodím po těch třídách. Přejde i strážník, povídá jim přímo o tom, co se děje. Třeba ty nikotinové sáčky, když se řeší, tak jim říká, co třeba je za tresty, co se týká legislativy, a tak dál. A když už vždycky něco třeba řešíme, že někdo kouřil na záchodě, tak já jako metodik pak jdu po všech těch třídách a vyprávím jim, co to může způsobit, jaký to má důsledky, co všechno v tom je a takový věci s tím spojený, aby si to dokázali představit. Takže se snažíme takhle. Každá 9. třída má projektový den na návykové látky, kdy máme s vedoucím pedagogicko-

psychologické poradny, sociální pedagožkou školy, mnou a městskou policií takhle spoluprací. Mají tam jak tu legislativu návykových látek od městský policie, ode mě tam mají, že probíráme víc do hloubky třeba složení a dopady na zdraví. Sociální pedagožka a vedoucí pedagogicko-psychologické poradny to s nimi probírají spíš jako v rámci kruhu, co by třeba neřekli učitelům, když to takhle řeknu. Takže se s nimi třeba snaží o tom pobavit. Jo, nám nejde primárně o to, abychom je za to, když někdo řekne, že něco z toho dělá, okamžitě potrestali. Spíš naopak jim vysvětlujeme, co to může způsobit a tak.“ (Jan)

Jedna z respondentek s problematikou pracuje tak, jak je zrovna potřeba. Na škole, ve které učí, se vyskytují různé problémy, takže pracuje primárně s tím, co zrovna přijde. Ohledně návykových látek pořádá například rodičovské kavárny, kde si o škodlivosti užívání aktuálně oblíbených návykových látek a o návykových látkách obecně povídá s pedagogy a rodiči.

„Já s tím pracuji, jak je to zrovna potřeba, tudíž podle toho, co se zrovna objeví, nebo co je zrovna aktuální, ať je to ten problém či onen.“ (Adéla)

„Udělalí jsme například i rodičovskou kavárnu, kam byli pozváni jako vlastně rodiče, pedagogové, veřejnost. Paní psycholožka měla tady na toto téma i přednášku, konkrétně tedy o tom, jak to škodí ty návykovky, co to dělá, třeba to HHC, jaký to má vliv a podobně. Bylo to moc fajn.“ (Adéla)

Jeden dotazovaný uvádí, že toto téma se hodí do občanské nauky. On sám s problematikou pracuje v případech, kdy se konkrétní situace týká přímo některého z žáků jeho třídy.

„No, já s tím pracuju v případech, kdy se to dotkne nějak žáků mý třídy. Jako třeba když jsem měl ten případ, že tomu klukovi vypadly cigarety, nebo že mezi sebou distribuovali ty nikotinový sáčky. Takže v tomto případě s nima o tom mluvím, ale tak nějak, abych nějak zásadně, pravidelně s nima o tom mluvil, to ne.“ (Ondřej)

V dalším případě dotazovaná uvádí, že ona sama s problematikou tolik nepracuje, jelikož se toto téma řeší na hodinách občanské a rodinné výchovy. Zajišťuje ale semináře a programy s odborníky.

„Já s tím zas tolik úplně nepracuji. Dělají se sice nějaké semináře, ale řeší to spíš vyučující jako rodinky a občanky. Potom sem zveme nějaké odborníky a já vlastně zajišťuji tyhleto programy.“ (Veronika)

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se utvrdila v tom, že užívání návykových látek mezi dětmi a dospívajícími je skutečně poměrně velké a časté téma, se kterým se učitelé na základních školách setkávají.

V teoretické části jsem nejprve představila návykové látky obecně. Uvedla jsem jejich dělení, příznaky užívání, faktory zvyšující pravděpodobnost užívání, příčiny, proč je mají děti a mladiství potřebu zkoušet a reakci učitelů v případě podezření užívání u žáků. Dále jsem vysvětlila, co to znamená závislost, abstinenční syndrom a možnosti léčby závislostí. Poté jsem postupně představila aktuální trendy mezi návykovými látkami, konkrétně tedy elektronické cigarety, nikotinové sáčky, zahřívaný a žvýkací tabák, kratom a HHC. Zaměřila jsem se na jejich rizika, způsoby užívání a poté na jejich užívání dětmi a dospívajícími. Nejvíce zajímavé pro mě bylo zjišťování informací o aktuálních trendech. Utvrdilo mě to v tom, jak jsou tyto návykové látky mezi dětmi skutečně rozšířené.

Následoval výzkum, ve kterém jsem nejprve popsala 5 rozhovorů s učiteli základních škol. Odpovědi učitelů na kladené otázky se často shodovaly s poznatky, které byly zjištěné v teoretické části. Poté jsem uvedla odpovědi na výzkumné otázky. Cílem mé práce bylo zjistit, jaké jsou postoje a informovanost učitelů ohledně užívání návykových látek u žáků 2. stupně základních škol, dále s jakými z aktuálních trendů mezi návykovými látkami se u žáků setkali, a jakým způsobem s problematikou sami pracují. Dozvěděla jsem se, že se k problematice staví velmi negativně, a to jak z důvodu možných zdravotních rizik, které se s užíváním návykových látek pojí, tak i kvůli vybudování špatných návyků do budoucího života. Zároveň někteří učitelé projevili lehké pochopení pro potřebu experimentovat. Všichni z respondentů měli s užíváním těchto látek u žáků zkušenost. Někteří se s tím setkali přímo a někteří pouze zprostředkovaně. Ukázalo se, že se nejčastěji setkávají s elektronickými cigaretami a nikotinovými sáčky. S těmito návykovými látkami mají poměrně bohaté zkušenosti, zatímco s kratomem či zahřívaným a žvýkacím tabákem se prozatím neseťkali. Velmi mě potěšilo, že z rozhovorů vyplynulo, že se učitelé s tímto problémem snaží alespoň nějakým způsobem pracovat. Někteří pořádají preventivní programy, projektové dny, mají snahu žákům o rizicích těchto látek vykládat a v situacích, kdy se s užíváním u žáků skutečně

setkají, problém náležitě řeší jak s rodiči, tak kázeňským postihem. Také jsem se dozvěděla, že informovanost ohledně aktuálních trendů je mezi učiteli až na výjimky poměrně velká a dostatečná. Ne všichni učitelé o nich mají až takové povědomí, jelikož se s nimi například nesetkali. Pouze ve výjimečných případech se o návykové látky tolik nezajímají. Cíle mé práce byly naplněny.

Tato bakalářská práce mi pomohla v tom si rozšířit obzory ohledně celé problematiky, a zároveň si uvědomit, jaké všechny dopady užívání návykových látek může na život dětí mít. Rozhovory mi přinesly detailní vhled toho, do jaké míry je toto téma skutečně problematické, a také jaké látky jsou mezi žáky skutečně nejrozšířenější.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Tištěné zdroje

Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum* (Vyd. 1.). Portál.

Miovský, M. a kolektiv. (2008). *Konopí a konopné drogy, adiktologické kompendium*. Grada.

Nešpor, K. & Csémy, L. (1997). *Alkohol, drogy a vaše děti: jak problémům předcházet, jak je včas rozpoznat a jak je zvládat* (4. rozš. vyd.). BESIP.

Nešpor, K. (2001). *Vaše děti a návykové látky*. Portál.

Nešpor, K. (2011). *Návykové chování a závislost. Současné poznatky a perspektivy léčby* (4. aktualizované vydání). Portál.

Nešpor, K., Csémy, L., & Pernicová, H. ([1996]). *Prevence problémů působených návykovými látkami na školách*. BESIP MV.

Riesel, P. (1999). *Lesk a bída drog: praktická příručka pro mládež, rodiče a pedagogy*. Votobia.

Švaříček, R. & Šedřová, K. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Portál.

Zábranský, T. (2003). *Drogová epidemiologie*. Portál.

Internetové zdroje

Advokátní deník. (2024, 14. února). *Vláda rozhodla o zákazu psychoaktivní látky HHC a dvou dalších od 1. března*. <https://advokatnidenik.cz/2024/02/14/vlada-rozhodla-o-zakazu-psychoaktivni-latky-hhc-a-dvou-dalsich-od-1-brezna/>

CannaLand. (n.d.). *HHC: Co to je a jak působí*. <https://cannaland.cz/blog/hhc-co-to-je-a-jak-pusobi>

Czech CBD. (2022, 5. dubna). *Co je to HHC?* <https://www.czech-cbd.cz/blog/co-je-to-hhc/>

Čermák, P. (2022, 12. září). *HHC – účinky a použití*. Zelená země. <https://www.zelenazeme.cz/konopny-magazin/o-konopi/1606-hhc-ucinky-a-pouziti>

Česká pneumologická a ftizeologická společnost. (2023, 27. září). *Kouření zahříváného tabáku není bez rizika, shodují se odborníci*. <https://www.plicnikarstvi.cz/novinka/2277/koureni-zahrivaneho-tabaku-neni-bez-rizika-shoduji-se-odbornici/>

Česko-slovenská asociace za kratom. (n.d.). *Nejčastější dotazy*. <https://www.csakratom.org/pages/nejcastejsi-dotazy>

European Lung Foundation. (2020, březen). *Elektronické cigarety (e-cigarety), zahříváné tabákové výrobky a bezkouřové tabákové výrobky*. https://europeanlung.org/wp-content/uploads/2021/01/harm-reduction_cs.pdf

Fakultní nemocnice Olomouc. (2022, 30. května). *Elektronické cigarety a nahřívání tabák? Nevíme, co budou dělat s plícemi po mnohaletém užívání, varuje primář plicní kliniky*. <https://www.fnol.cz/aktuality/elektronicke-cigarety-a-nahrivany-tabak-nevime-co-budou-delat-s-plicemi-po-mnohaletem-uzivani-varuje-primar-plicni-kliniky>

Glaserová, D. (2024, 10. února). *K bonbonům s obsahem HHC se děti dostanou na internetu i v automatu*. ČT24. <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/k-bonbonum-s-obsahem-hhc-se-deti-dostanou-na-internetu-i-v-automatu-345908>

Gričová, A. (2023, 30. května). *Tabák kouří čtvrtina populace, u mladých vedou sáčky a e-cigarety, ukázal průzkum*. ČT24. <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/tabak-kouri-ctvrtina-populace-u-mladych-vedou-sacky-a-e-cigarety-ukazal-pruzkum-6369>

Hájková, V., & Faltová, A. (2023, 24. ledna). *Děti si oblíbily elektronické cigarety. „Mylně se domnívají, že nejsou škodlivé,“ varuje adiktolog*. Radiožurnál. <https://radiozurnal.rozhlas.cz/deti-si-oblibily-elektronicke-cigarety-mylne-se-domnivaji-ze-nejsou-skodlive-8916405>

Hála, R. (2015). *Drogová závislost*. PharmaNews. <https://www.pharmanews.cz/clanek/drogova-zavislost/>

Hřivnáčová, V. (n.d.). *Škodí elektronická cigareta více než klasické kouření?* Lékárnické kapky. <https://www.lekarnickekapky.cz/leky/zdravotnicke-pomucky/elektronicka-cigareta-skodi.html>

Hudečková, K. (2023, 13. listopadu). Každý desátý teenager kouří. Děti se předávají nikotinem, aby se vyhnuly písemce, říká odbornice. Lidovky. https://www.lidovky.cz/relax/zdravi/koureni-deti-cigarety-elektronicke-zahrivany-tabak-zavislost-nikotin.A231110_163348_In-zdravi_hma?h=37D1C9E0B1AA989921C657E976FCFB22

iDNES.cz, & ČTK. (2023, 23. října). *Zahříváný tabák s příchutěmi končí. Firmy nabídnou alternativu jinak.* https://www.idnes.cz/ekonomika/test-a-spotrebitel/zahrivany-tabak-prichute-cigarety-zavislost-nikotin-alternativy.A231023_102320_test_rts

Institut moderní výživy. (2021, 20. dubna). *Kratom – zázračná bylina nebo nebezpečná droga?* https://www.institutmodernivyzyvy.cz/kratom/?fbclid=IwAR33JXETO6SrQ2079uYFIRQf_gL6TDX5Yysw4-2WVGafJmqncFeXzLTQNMjY

Kilián, K. (2019, 22. srpna). *Elektronické cigarety negativně ovlivňují krevní oběh, a to i když neobsahují nikotin.* VTM. <https://vtm.zive.cz/clanky/elektronicke-cigarety-negativne-ovlivnuji-krevni-obeh-a-to-i-kdyz-neobsahuji-nikotin/sc-870-a-199881/default.aspx>

Klézl, T. (2023, 3. října). *Nevíme, co to způsobí. Zahříváný tabák může škodit jinak než cigarety, varují lékaři.* Aktuálně.cz. <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/zahrivany-tabak-skodlivost-zakaz/r~de26fb665ecc11eeba5b0cc47ab5f122/>

Kocík, M. (n.d.). *Kratom.* Policie České republiky – KŘP Středočeského kraje. <https://www.policie.cz/clanek/kratom.aspx>

Konieczny, T. (2022, 26. ledna). *THC – co je to za zkratku?* Herbalus. <https://www.herbalus.cz/blog/9401793-thc-co-je-to-za-zkratku>

Král P., & Cibulka K. (2024, 5. února). *Adiktolog: HHC kombinují děti třeba s alkoholem nebo léky, může to být fatální.* iRozhlas. https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/spolecnost/adiktolog-hhc-kombinuji-deti-treba-s-alkoholem-nebo-leky-muze-byt-fatalni_2402051530_kac

Králíková, E. (2021). *Kouření, tabák, zahříváný tabák, nikotin, vapování a pojmy okolo*. *Drugs & Forensics Bulletin*. <https://www.tmv.cz/wp-content/uploads/2021/09/Koureni-tabak-zahrivany-tabak-nikotin-vapovani-a-pojmy-okolo.pdf>

Kroc, V. (2023, 19. července). E-cigarety jsou u českých dětí stále populárnější. „Je to nedostatkem osvěty a marketingem,“ míní adiktolog. *iRozhlas*. <https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/zdravi/adiktolog-rozhovor-iandac-koureni-elektronicke-cigarety-deti-mladistvi-nikotin-2307192121-af0>

Kulhánek, A. (2019, 10. října). *Užívání e-cigaret mezi dětmi: co vše by měli rodiče vědět o e-cigaretách?* Šance dětem. <https://sancedetem.cz/uzivani-e-cigaret-mezi-detmi-co-vse-meli-rodice-vedet-o-e-cigaretach#e>

Kulhánek, A. (2023, 20. února). *Co jsou nikotinové sáčky a proč se staly „dětským“ fenoménem?* Šance dětem. <https://sancedetem.cz/co-jsou-nikotinove-sacky-proc-se-staly-detskym-fenomenem#2>

Kulhánek, A., Baptistová A., & Orliková B. (2022, 10. února). Nikotinové sáčky: nový fenomén na trhu nikotinových a tabákových výrobků v České republice. *Adiktologie v preventivní a léčebné praxi*, 5(1), 26-33. <https://doi.org/10.35198/APLP/2022-001-0003>

Mravčík, V., Chomynová, P., & Grohmannová, K. (2019). Veřejnozdravotní význam užívání návykových látek. *Hygiena*, 64(1), 21-26. <https://doi.org/10.21101/hygiena.a1703>

Národní zdravotnický informační portál. (2024). *Abstinenční syndrom*. <https://www.nzip.cz/rejstrikovy-pojem/2199>

Nemours Kids Health. (2023, říjen). *Kids and Smoking*. <https://kidshealth.org/en/parents/smoking.html>

Nemours Kids Health. (2024 a, leden). *What Is Nicotine?* <https://kidshealth.org/en/parents/drugs-nicotine.html>

Nemours Kids health. (2024 b, leden). *Vaping: What Parents Should Know*. <https://kidshealth.org/en/parents/e-cigarettes.html>

- Nešpor, K. (2023, 18. února). *Kratom. Šance dětem*. <https://sancedetem.cz/kratom>
- NIDA. (2024, January 5) *Drug Misuse and Addiction*. <https://nida.nih.gov/publications/drugs-brains-behavior-science-addiction/drug-misuse-addiction>
- Novotná, K. (2022, 13. března). *Žvýkáci tabák jako trend mezi dětmi. Může přitom vést k rakovině*. iDNES.cz. https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/zvykaci-tabak-deti-zavislost-nikotinove-sacky-sport.A220221_105255_domaci_knn
- Pešek, R. & Žiláková, K. (2013). *Co byste měli vědět o marihuaně*. Arkáda – sociálně psychologické centrum v Písku. https://www.vychovakezdravi.com/uploads/tinyce/files/marihuana_2013_ark%C3%A1da.pdf
- Peytonlegal. (2023, 17. října). *Nová právní úprava prodeje kratomu a CBD konopí: co nás čeká a pravděpodobně nemine*. <https://www.peytonlegal.cz/pravni-uprava-prodeje-kratomu-a-cbd-konopi/>
- Pirátská strana. (2023, 26. září). *Kratom už nebude dostupný dětem a mladistvým. Prodej psychoaktivních látek bude i díky Pirátům regulovaný*. <https://www.pirati.cz/jak-pirati-pracuji/kratom-uz-nejde-dostupny-detem-a-mladistvym-prodej-psychoaktivnich-latek-bude-i-diky-piratum-regulovany/>
- Preslová, I. (2012). *O závislosti. Šance dětem*. <https://sancedetem.cz/o-zavislosti>
- Preslová, I. (2021, 11. ledna). *Jak vypadá léčba? Šance dětem*. <https://sancedetem.cz/jak-vypada-lecba>
- Prevcentrum. (2024 a). *Kratom*. <https://www.prevcentrum.cz/informace-o-drogach/kratom/>
- Prevcentrum. (2024 b). *Konopné drogy*. <https://www.prevcentrum.cz/informace-o-drogach/konopne-drogy/>
- Společnost pro léčbu závislosti na tabáku. (n.d.). *Užívání tabáku – základní pojmy*. <https://www.nzip.cz/clanek/431-uzivani-tabaku-zakladni-pojmy>

Státní zdravotní ústav. (2024 a). *Návykové látky (drogy)*. Národní zdravotnický informační portál. <https://www.nzip.cz/clanek/323-navykove-latky-drogy>

Šance dětem. (n.d.). *Návyková látka*. <https://sancedetem.cz/slovník/navykova-latka>

Státní zdravotní ústav. (2024 b). *Konopné drogy, marihuana, hašiš*. Národní zdravotnický informační portál. <https://www.nzip.cz/clanek/304-konopne-drogy-marihuana-hasis>

Šindlerová, D. (2023, 24. února). *Hygienici při kontrole narážejí na elektronické cigarety překračující limity nikotinu, hrozí u nich předávkování*. ČT24. <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/regiony/hygienici-pri-kontrolle-narazeji-na-elektronicke-cigarety-prekracujici-limity-nikotinu-hrozi-u-nich-p-10358>

Valach, T. (2023, 25. ledna). *Je vapování škodlivé?* Vapoo. <https://www.vapoo.cz/blog/je-vapovani-skodlive/>

Vavrinčíková, L. (2012). *Harm reduction a užívání tabáku (1)*. Togga. <https://www.adiktologie.cz/file/356/imprim-harmreduct-tabak-via-03.pdf>

Vlasáková Š. (2023, 17. května). *Už jsi „vapoval elfíka“? Proč děti lákají e-cigarety a jak problém řeší školy*. Lidovky. https://www.lidovky.cz/orientace/veda/skola-deti-e-cigarety-vejpa-vapik-youtube-koureni-zavislost.A230516_104116_In_veda_ape

Záchranný kruh. (n.d.). *Drogy a závislost na nich*. https://www.zachranny-kruh.cz/pro-verejnost/kriminalita-rizikove-chovani/drogy/co-je-zavislost.html?gad_source=1&gclid=Cj0KCQjwxeyxBhC7ARIsAC7dS38xzhfs2LinOtFCdCeYtkwR_E8KW4qdDoGuWT9S3wbbfnXXYT1a-saAsfOEALw_wcB

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ZŠ – základní škola

OSPOD – Orgán sociálně-právní ochrany dětí

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1

Otázky kladené během rozhovoru

1. Jak snadné je podle Vás pro žáky se o aktuálních trendech mezi návykovými látkami dozvědět?
2. Co říkáte na dostupnost těchto látek?
3. Kde žáci podle Vás návykové látky nejčastěji shánějí?
4. Týká se tato problematika spíše žáků 8. a 9. tříd, nebo s ní mají zkušenosti i mladší?
5. Přistihl/a jste někdy někoho z žáků, jak užívá návykové látky přímo ve škole? Pokud ano, tak jakou, a jak jste situaci řešil/a?
6. Myslíte si, že je pro ně tak snadné k užívání sklouznout?
7. Máte osobní zkušenost se žáky, kteří by užívali HHC, kratom, jednorázové elektronické cigarety, zahřívaný tabák nebo nikotinové sáčky?
8. Je podle Vás pro ně snadné vybudovat si závislost?
9. Jaká je podle Vás správná reakce učitele v případě podezření užívání u žáka?

10. Existuje něco, co by podle Vás učitelé mohli udělat pro to, aby celé problematice zamezili?